

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Zvony v rychnovském vikariátu, jejich ochrana a restaurování

Bakalářská práce

Autor: Anna Suková
Studijní program: Historické vědy
Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví
Forma studia: prezenční

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Zahradník

Hradec Králové, 2022

Zadání bakalářské práce

Autor: Anna Suková
Studium: F19BP0236
Studijní program: B7105 Historické vědy
Studijní obor: Prezentace a ochrana kulturního dědictví

Název bakalářské práce: Zvony v rychnovském vikariátu, jejich ochrana a restaurování

Název bakalářské práce AJ: The Bells in the Rychnov vicariate, their protection and restoration

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměřuje na zvony v rychnovském vikariátu v jeho dnešním rozsahu s důrazem na jejich restaurování a ochranu na základě historických pramenů, revizních zpráv a fotografií. V práci je kladen důraz na popis zvonů, fyzikálních parametrů, historii, jejich funkci, typy, symboliku, výrobu, odlišnosti napříč výtvarnými specifiky, zvukové parametry, české zvonáře, technologické zkoušky a jejich ochranu v souladu se zákonem o ochraně zvonů, a hlavně postupy při restaurování. Práce je postavena na zmapování zvonů současných a zaniklých. Uveden je také popis jejich restaurování, zdokumentování jejich stávajícího stavu a výčet případných doporučení k jejich ochraně. Metodou zpracování bakalářské práce je návštěva církevních a historických objektů za účelem zjištění informací o zvonech a získání přehledu o situaci umístěného zvonu. Následně je provedena dokumentace a poukázání na problematiku uchovávání zvonů a podání návrhu řešení, jak takový zvon chránit. Cílem je zdůraznit potřebu restaurování zvonů a dodržování kultury zvonění. Uvedeny jsou také informace o válečných dopadech. Provedena je také komparace vybraných zvonů. Práce má za úkol představit současný stav zvonů v rychnovském vikariátu v jeho dnešním rozsahu. Má zdůraznit zájem o ochranu a restaurování těchto zvonů a upozornit, jaké postupy použít, aby byl zvon zachráněn či uchován v dobrém stavu.

MANOUŠEK, Rudolf Petr, *Zvonařství*, Praha 2006.

LUNGA, Radek – SOLAŘ, Jaroslav (edd.), *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010.

MLČÁK, Leoš, *Zvony na Moravě a ve Slezsku*, Olomouc 2014.

MLČÁK, Leoš, *Tajemství tónu zvonů*, Přerov 2003.

KOUKAL, Petr, *Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana*, NPÚ, Praha 2006.

JOHN, František – KRŇÁVEK, Petr, *Zvony a péče o ně*, Zábřeh 2009.

ŠVIHÁLEK, Milan, *Jak se rodí zvony*, Brno 1997.

KYBALOVÁ, Ludmila – LUNGA, Radek – VÁCHA, Petr, *Pražské zvony*, Praha 2005.

CHVÁTAL, Tomáš – KRČMÁŘ, Luděk, *Obrazy z dějin českého zvonářství*, Domažlice 2006.

MLČÁK, Leoš, *Zvony na Šumpersku a Jesenicku*, Olomouc 2004.

Garantující pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Zdeněk Zahradník

Oponent: doc. PhDr. Martin Šandera, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 22.1.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a uvedla jsem všechnu použitou literaturu a prameny.

V Hradci Králové dne 30.4. 2022

Anna Suková

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu PhDr. Zdeňku Zahradníkovi za všechny cenné rady, komentáře a poznámky k této práci. Dále bych ráda poděkovala váženým pánům farářům za umožnění přístupu a poskytnutí informací k jejich kostelům. Velké poděkování patří i mému příteli Jakubu Košťálkovi za pomoc s fotografickou dokumentací zvonů. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu a jejich cenné rady.

Anotace:

SUKOVÁ, ANNA. *Zvony v rychnovském vikariátu, jejich ochrana a restaurování*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2022, 79 stran. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zaměřuje na zvony v rychnovském vikariátu v jeho dnešním rozsahu s důrazem na jejich restaurování a ochranu na základě historických pramenů, revizních zpráv a fotografií. V práci je kladen důraz na popis zvonů, fyzikálních parametrů, historii, jejich funkci, typy, symboliku, výrobu, zvukové parametry, české zvonaře, technologické zkoušky a jejich ochranu v souladu se zákonem o ochraně zvonů a také postupy při restaurování. Práce je postavena na zmapování zvonů současných a zaniklých. Uveden je také popis jejich restaurování, zdokumentování jejich stávajícího stavu a výčet případných doporučení k jejich ochraně. Metodou zpracování bakalářské práce je návštěva církevních a historických objektů za účelem zjištění informací o zvonech a získání přehledu o situaci umístěného zvonu. Následně je provedena dokumentace a poukázání na problematiku uchovávání zvonů a podání návrhu řešení, jak takový zvon chránit. Cílem je zdůraznit potřebu restaurování zvonů a dodržování kultury zvonění. Uvedeny jsou také informace o válečných dopadech. Práce má za úkol představit současný stav zvonů v rychnovském vikariátu v jeho dnešním rozsahu. Má zdůraznit zájem o ochranu a restaurování těchto zvonů a upozornit, jaké postupy použít, aby byl zvon zachráněn či uchován v dobrém stavu. Literatura, ze které se při práci bude vycházet, je například kniha s názvem *Zvonařství* od Rudolfa Manouška či *Kostelní věže a zvonice* od Radka Lunga a Jaroslava Solaře. Dále jsou využívány dokumenty z archivů farností a revizní zprávy.

Klíčová slova: Zvony, ochrana, Rychnov nad Kněžnou, restaurování, zvonice, kostely

Annotation:

SUKOVA, ANNA. Bells in rychnov vicariate, their protection and restoration. Hradec Králové: Faculty of Arts, University of Hradec Králové, 2022, 79 pages. Bachelor thesis.

The bachelor's thesis focuses on the bells in Rychnov Vicariate in its current scope with an emphasis on their restoration and protection on the basis of historical sources, audit reports and photographs. Emphasis is placed on the description of bells, physical parameters, history, their function, types, symbolism, production, sound parameters, Czech bell ringers, technological tests and their protection in accordance with the law on the protection of bells and restoration procedures. The work is based on mapping the current and extinct bells. There is also a description of their restoration, documentation of their current state and a list of possible recommendations for their protection. The method of elaboration of the bachelor's thesis is a visit to religious and historical buildings in order to find out information about the bells and get an overview of the situation of the placed bell. Subsequently, the documentation and pointing out the issue of storing bells and submitting a proposal for a solution to protect such a bell is performed. The aim is to emphasize the need to restore bells and to adhere to the ringing culture. Information on the effects of the war is also provided. The work aims to present the current state of the bells in Rychnov Vicariate in its current scope. It should draw attention and emphasize the interest in the protection and restoration of these bells and what procedures are used to save the bell or keep it in good condition. The literature on which the work will be based is, for example, a book called *The Bell Tower* by Rudolf Manoušek or *The Church Tower and the Bell Tower* by Radek Lung and Jaroslav Solar. Documents from parish archives and audit reports are also used.

Keywords: Bells, protection, Rychnov nad Kněžnou, restoration, bell towers, churches

Obsah:

Seznam použitých zkratk.....	10
Úvod.....	11
1. Zvony	12
1.1. Popis zvonu	12
1.2. Funkce zvonů	13
1.3. Umístění zvonů.....	14
1.4. Výroba zvonu	14
2. Kultura zvonění, zvoníci a péče o zvon	15
3. Restaurování a oprava zvonu	18
3.1 Přelití	19
3.2 Otáčení	19
3.3 Svařování.....	20
3.4 Záchrana informací při rekvizici a před restaurováním.....	20
4. Metoda postupu.....	21
5. Zvony ve vikariátu Rychnov nad Kněžnou.....	22
5.1. Zvony ve farnosti Borohrádek.....	24
7.2. Zvony ve farnosti Bystré v Orlických horách	26
7.3. Zvony ve farnosti Častolovice.....	30
7.4. Zvony ve farnosti Černíkovice	32
7.5. Zvony ve farnosti České Meziříčí	34
7.6. Zvony ve farnosti Deštné v Orlických horách.....	37
7.7. Zvony ve farnosti Dobruška	38
7.8. Zvony ve farnosti Kostelec nad Orlicí.....	44
7.9. Zvony ve farnosti Lično	49
7.10. Zvony ve farnosti Neratov.....	51
7.11. Zvony ve farnosti Opočno	53
7.12. Zvony ve farnosti Přepychy.....	57
7.13. Zvony ve farnosti Rokytnice v Orlických horách	60
7.14. Zvony ve farnosti Rybná nad Zdobnicí	63
7.15. Zvony ve farnosti Rychnov nad Kněžnou	65
7.16. Zvony ve farnosti Slatina nad Zdobnicí	75
7.17. Zvony ve farnosti Solnice.....	76
7.18. Zvony ve farnosti Týniště nad Orlicí.....	80
7.19. Zvony ve farnosti Vamberk.....	82

7.20. Zvony ve farnosti Voděrady	86
8 Závěr	88
Seznam pramenů a literatury	91
Literatura	91
Revizní zprávy a předpisy	92
Archiv města.....	93
Internetové zdroje	93
Informační tabule	93
Bakalářské a diplomové práce.....	93
Články	94
Seznam obrazových příloh	95
Přílohy.....	96

Seznam použitých zkratek

atd.	a tak dále
cm	centimetry
mm	milimetry
RK	Rychnov nad Kněžnou
r.	rok
cit.	citace
HK	Hradec Králové
např.	například
tzv.	tak zvaný
p.	pán

Úvod

Zvony na území rychnovského vikariátu jsou opomíjenou památkou. Faktorů, které na to mohou mít vliv, je hned několik. Například to může být jejich umístěním, kdy se některé zvony nacházejí ve vysokých kostelních věžích, nepřístupných zvonících či jsou umístěny za něčím, co k nim přístup znemožňuje, jako třeba ochranná síť před ptactvem. Dále zde hrají svou roli finance, kdy je zapotřebí opravit daný církevní objekt a zvony jsou shledávány jako něco, do čeho není důležité investovat. Zvony jsou bohužel hodně drahou prestiží pro kostel. Cena zvonového repertoáru je mnohdy srovnatelná s novou střechou. Kampanologické výzkumy se dělají ojedinele a k mapování zvonů nedochází prakticky vůbec.

Rychnovský vikariát zahrnuje 20 farností. Velká část zvonů není prozkoumána, a už vůbec není žádný ucelený ověřený seznam zvonů s řádnými informacemi. Některé publikace a prameny u prozkoumaných zvonů nebudí důvěru a informace v nich jsou i zkreslené. Ke zmapování zvonů dochází pouze lokálně. Je proto na místě provádět zmapování zvonů na větším území a zjišťovat skutečný stav zvonů. Je to důležitým materiálem pro správce a zvoníky, kteří sami ani neznají stavy popsaných zvonů, natož stav “zapomenutých” zvonů, nejen na území Rychnovska. Zvon není jenom nějakým doprovodným hudebním nástrojem k liturgickým účelům, ale mnohdy je to i funkční památka, která si nezadá se slavným obrazem nebo sochou. Zvon je srdcem kostela, a proto je pro správce církevních staveb velice důležité vědět, co ve svém objektu mají, jak by s tím měli zacházet či zda je třeba si rozdělit finance tak, aby mohlo dojít i k případné opravě zvonů.

1. Zvony

Zvon bychom mohli definovat jako úderový samozvučný hudební nástroj neboli idiofon. Kromě své základní funkce zvukového nástroje je také technickým výtvozem a výtvarným dílem s mnohdy velkou historickou hodnotou a tvoří podstatnou část identity místa zavěšení nebo i donátorů zvonů.¹ Zvony se zabývá obor zvaný kampanologie.

Existence zvonů je spjata s dobou předkřesťanskou. Za nejstarší zvon křesťanské Evropy se pokládá malý zvon zvaný „Kančí tesák“.² Od 6. století započíná výroba velkých zvonů. K církevním účelům je zvon využíván od roku 535.³ První zvony jsou vytvářeny z jednoduchých materiálů. Stěžejním dílem, které nám umožňuje nahlédnout do středověké výroby zvonů, je Theophilův rukopis z počátku 12. století.⁴ Příznačná je strmá forma zvonu, závěsná koruna se šesti uchy a kolem čepce čtyři vyhloubeniny.⁵ O rozšíření zvonů do Čech se dozvídáme ze zprávy Sázavského mnicha, který píše o opatu Božetěchovi, jenž měl chrám vyzdobit zvony. Dochované zvony v Českých zemích máme až ze 13. století. Zvonařství se začalo rozvíjet nejprve v kláštorech.⁶ Největší rozkvět tohoto řemesla u nás proběhl v 15. a 16. století. Bohužel ale zvonařské řemeslo začalo ochabovat v době pobělohorské. Úpadek nastává i v 18. a 19. století, kdy tu tvoří převážně zahraniční zvonaři. Přelom nastává až ve 20. a 21. století, kdy tradiční zvonařské řemeslo ožívá díky Rudolfu Manouškovi staršímu. V současné době toto řemeslo nadále hojně pokračuje díky zvonařským dílnám a rodinám. Působícími zvonařskými dílnami u nás je dílna Petra Rudolfa Manouška, zvonařská firma Tomáškové – Dytrychové či zvonařství Votruba.

1.1. Popis zvonu

Abychom mohli popsat zvon, je potřeba nejprve upozornit na různé typy zvonů, které se liší napříč rozdílem v náboženstvích, kde se zvony nejčastěji používaly. Pro nás Evropany je specifické, když tělo zvonu je zavěšeno pevně na hlavě zvonu, a pomocí páky a provazů rozhoupáváno srdce zvonu. Srdce zvonu je na volno přichyceno ke zvonu a bije o tělo zvonu. Jedná se tak o soustavu dvou kyvadel. Tento způsob je u nás převážně zastoupen. Podobný

¹ Petr KOUKAL a kol., *Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana*, Praha 2006, s.52

² Petr Rudolf MANOUŠEK, *Zvonařství*, Praha 2006, s. 24.

³ Tamtéž, s.24.

⁴ Tamtéž, s.24.

⁵ Tamtéž, s.26.

⁶ Tamtéž, s. 29.

typ zvonu je tzv. obrácený zvon neboli zvon pro vysoké otáčení.⁷ Jediný rozdíl oproti tradičnímu typu je v tom, že jsou zvony zavěšeny hlavou dolů. Další typy jsou převážně typy východní, kdy tělo zvonu je zavěšeno na pevně a zvoní se na něj tak, že je rozpořehováno srdce nebo se na něj zvenčí tluče kladivem. Tyto typy se u nás vyskytují převážně jako cimbály u hodin.

Základ pro zavěšení každého zvonu je vytvoření odpovídající stolice. To je tzv. lešení, které nese celou váhu zvonu. Stolice je poskládána převážně z tvrdého dřeva listnatých stromů, nebo z nýtovaných ocelových profilů. Na lešení je lůžko, na kterém je na pevně připevněné ložisko. Do ložisek jsou vsazeny čepy na hlavě. Hlava zvonu bývala vždy dubová, jen v minulém století se někdy zaměnila za nějaký ocelový profil. Do hlavy je vydlabána díra, do které je vsazena koruna zvonu. Koruna je tvořena uchy, nebo na poválečných zvonech má tvar disku. Koruna je součástí jednotného odlitku těla zvonu. Od koruny níže přechází na čepec, pak na krk a je zakončeno nejširší částí, věncem. Srdce zvonu je pak zavěšeno na závěsu, který se nachází pod korunou zvonu.

Zvon je nejčastěji vyráběn ze zvonovin, což je směs cínu a mědi.⁸ Můžeme se však setkat se zvony z oceli, velice vzácně i z jiných materiálů jako je sklo.⁹ Předpokládá se, že nejprve se zvony vyráběly ze železa a až časem bylo železo vytlačeno zvonovinou.¹⁰ Až na začátku 20. století se začaly lít ve větší míře ze železa a trend zesílil během válečných období.

1.2. Funkce zvonů

Zvony v náboženství mají za úkol svolávat k službám Božím a vybízet k modlitbě.¹¹ Dále se zvony využívají k ohlášení nejrůznějších kulturních akcí, slavností nebo naopak k úmrtí. Mají také úlohu upozornit na případná nebezpečí, tedy sloužit jako poplach. Zajímavá tradice byla zvonit na odehnání bouřky.¹² Důležitou funkci mohou poskytovat i v oblasti historie, kdy slouží jako doklad historických událostí, smýšlení lidí. Mohou posloužit také umělcům díky jejich výzdobě.

⁷ Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010, s.40.

⁸ Antonín, RYBIČKA, *O českém zvonařství*, Praha 1885, s.4.

⁹ Petr Rudolf, MANOUŠEK, *Zvonařství*, Praha 2006, s.61.

¹⁰ Antonín, RYBIČKA, *O českém zvonařství*, Praha 1885, s.4.

¹¹ Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010, s.15

¹² Rudolf, MANOUŠEK, *Zvonařství*, Praha 2006, s. 17

1.3. Umístění zvonů

Hlavní zvon (nebo soubor zvonů) bývá tradičně zavěšen uvnitř kostelní věže ve zvonovém patře či se postavila samotná zvonice.¹³ Menší zvony jako umíráček, poledníček a jiné, bývají většinou umístěny v lucernách kostela či ve věžním okně. Zajímavé umístění zvonů je v otevřené konstrukci na střeše věže nebo volně v prostoru na pohledově exponovaném místě.¹⁴

1.4. Výroba zvonu

Tvorba každého nového zvonu začíná návrhem jeho budoucího tónu.¹⁵ Je také potřeba mít představu, jak bude zvon veliký a kam bude zavěšen. Podle toho se pak ladí zvuk zvonu. Aby se určil zvuk zvonu, je potřeba vypočítat zvonové žebro. Když je vše vypočítáno, je potřeba si zvon načrtnout, aby se vytvořila šablona, ze které se udělá forma. Forma pro budoucí zvon potřebuje jádro. To se staví za pomoci cihel a hlíny do tvaru komínu. Po dosažení správně tvarované formy se vytváří tzv. falešný zvon.

Je to v podstatě hliněný model o rozměrech i síle budoucího odlitku.¹⁶ Když je hotov falešný zvon, už se musí vědět, jaká bude případná výzdoba zvonu. Sochař ji nejprve modeluje z plastelíny či sochařské hlíny, pak odlévá do sádry negativní a pozitivní otisk, několikrát retušuje.¹⁷ Aby se výzdoba mohla začít na zvon tvořit, je potřeba mít falešný zvon nahřátý a otáčí se šablona a polévá se parafín. Pak se již s ozdobou různě pracuje a upravuje. Podmínkou, aby se vše zdařilo, je nemít falešný zvon příliš horký či naopak vychladlý. Dále je potřeba vyrobit plášť. Pak je potřeba vytvořit korunu, aby měl zvon na čem viset. Ta se vytváří pomocí formy do písku z kovového odlitku. Aby se mohl zvon odlít, je potřeba si vytvořit směs neboli zvonovinu.

Zvonovina je slitina mědi a cínu. Po vytvoření zvonoviny se může začít s odléváním. Zvonovina musí mít správnou teplotu a nesmí obsahovat žádné příměsi. Poté se odlévá. Po odlevu se musí nechat vše vychladnout. Po vychladnutí se zvony vykopávají z jámy. Než se mohou zavěsit, je potřeba je zbavit hlíny. Poté jsou vyzvednuty kladkou. Probíhají poslední

¹³ Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010, s.40.

¹⁴ Tamtéž, s.40.

¹⁵ Rudolf, MANOUŠEK, *Zvonařství*, Praha 2006, s.45.

¹⁶ Tamtéž, s. 46.

¹⁷ Tamtéž, s. 47

kontroly, jestli odpovídá zvuk zvonu, zda je čistý a není poškozený. Na závěr je provedena konzervace, případně drobné úpravy. Jestliže akustická zkouška nedopadne úspěšně, obvykle nezbyvá nic jiného než zvon rozbít a začít znovu.¹⁸

2. Kultura zvonění, zvoníci a péče o zvon

Pro kulturu zvonění je potřeba vysvětlit samotné zvonění. Jsou dva druhy zvonění, a to automatické a ruční. Zvony může rozhoupávat nějaký automatický stroj, dnes se nejčastěji instaluje soustrojí poháněné lineárním pohonem, ale dříve to byly obyčejné nevyhovující elektromotory.¹⁹ U starých nebo velkých zvonů je doporučeno zvonit pouze manuálně. To je práce zvoníků, kteří rozhoupávají zvon svou silou.

Jenže práce zvoníka v mnoha evropských zemích vymírá se zvyšováním se automatizace zvonění.²⁰ V okolních zemích ruční zvonění téměř zaniklo. V Německu je přes 98 % zvonů poháněno motorem.²¹ Podle kampanologů je automatické zvonění méně kvalitní než ruční zvonění. Automatické stroje nemají cit pro náhlé změny ve zvonění a více opotřebovávají zvon a tím zkracují jeho životnost.²² Aby mohl být historický a památkově chráněný zvon opatřen automatickým pohonem, je potřeba vyjádření odborníků, jelikož tento akt je hodnocen jako restaurování, které zasahuje do funkčnosti zvonu. Mezi podmínky, které dovolí takový pohon nainstalovat, patří jeho krátkodobé používání např. během nedělní bohoslužby, ale nesmí být používán pro každodenní použití. Častý důvod pro instalaci je náročnější přístup do věže. Při instalaci automatického systému je nutné zachovat páky pro ruční zvonění.

Malé zvony či cimbály, které jsou mnohdy umístěny v lucerně věže, mají jenom jednu páku, na kterou může zvonit pouze jeden zvoník. V takovém případě jeden zvoník tahá za provaz páky v rytmu, jaký zvon vyžaduje. Aby se zvon vracel, je potřeba mít na druhé straně vhodně umístěné závaží. U větších a těžších zvonů jedna páka nestačí na rozhoupání zvonu, a tak se musí symetricky přidat další páky. Obvyklé je mít dvě nebo čtyři páky. Vždy jednoho zvoníka na jednu páku. I když mají velké zvony čtyři páky pro čtyři zvoníky, mnohdy zvon

¹⁸ Rudolf, MANOUŠEK, *Zvonařství*, Praha 2006, s. 54.

¹⁹ Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010, s.44.

²⁰ Tamtéž, s.42.

²¹ Tamtéž, s.43.

²² Petr KOUKAL a kol., *Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana*, Praha 2006, s.63.

dokáží rozhoupat dva zvoníci, ale je to pro ně opravdová zátěž. Aby si zvoníci ulehčili práci, je potřeba mít ložiska správně promazaná. S moderními valivými ložisky dokáže jeden zvoník rozhoupat až 3 tuny těžký zvon, ale kvůli historickému citění se používají starší typy ložisek.²³

Při rozhoupávání je začátek zvonění mnohdy nerytmický a nepravidelný, proto se někdy používá další zvoník, aby tzv. dohazoval srdce. Aby nedošlo na konci zvonění opět k nehezkému a nezvučnému zvonění, tak se používá metoda chytání srdce. Srdce se chytá po zpomalení zvonu do rukou, nebo stylem chytání do lasa, které ovšem není doporučováno, jelikož dochází k vyosení srdce a ničí se jeho zavěšení. Zvoníci nejdříve musí zkontrolovat stav zvonu a zodpovídají za stav zvonu a bezpečnost lidí, kteří se v prostoru zvonění ocitají. V každém zvonícím prostoru by měly být vyvěšeny instrukce tzv. Správné zásady zvonění a péče o zvon. Tyto instrukce v několika bodech obsahují pravidla ohledně bezpečnosti, pravidelné kontroly, kultury zvonění a ochrany zvonu. Například u zvonu Kryštof v Rychnově nad Kněžnou píše zvonář R. Manoušek manuál o správném zvonění, péči a bezpečnosti, který shrnuje ve dvanácti bodech.²⁴ Dokument popisuje optimální počet zvoníků, maximální zvonící úhel zvonu, zabezpečení zvonícího prostoru i že se mají neobsazená tahací lana nechat volná. Zajímavý bod je o tom, jak správně zpomalit zvonící zvon a o následném chytání srdce. Důležité jsou body o kontrole zvonu před i po zvonění, na jejichž základě zvoníci rozhodnou, zda je bezpečné zvonit. K těmto bodům se vztahují i pravidelné vizuální kontroly a dotažení součástí zvonového příslušenství.

Zvon, který je umístěn v kostelní věži, je pochopitelně součástí kostela jako takového. Proto je potřeba dodržet právní předpisy pro ochranu kostela. Když nebude kostel v ohrožení, nebude ohrožen ani zvon. Kostel je ohrožen mnoha vlivy, kterým lze zabránit mnohdy až moderními technologiemi, postupy a předpisy, které dříve nebyly známy. Bohužel jsem viděla, že i dnes se vyskytuje velké množství kostelů, které nesplňují požadovanou legislativu a s ní spojenou pravidelnou kontrolu odborných osob. Mezi ty nejdůležitější ochrany je ochrana před požárem.²⁵

²³ Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010, s.42.

²⁴ Petr Rudolf, MANOUŠEK, *Listina zásady správného zvonění*, Rychnov nad Kněžnou 7.6. 2003.

²⁵ Pavel, JIRÁSEK – Martin, MRÁZEK – Eva POLOTOVÁ – Petr SVOBODA, *Požární ochrana památkových objektů*, Praha 2015, s.8.

Tato ochrana se týká elektroinstalace, hromosvodu a zacházení s ohněm. Pro kostel je povinnost mít správně řešen hromosvod a elektroinstalace a mít k tomu pravidelné revize.²⁶ Velký nedostatek ve věžích je požární ochrana a značení, které by mělo informovat o nouzové evakuaci osob a správném zacházení s plamenem. Snad v žádném z kostelů a zvonice není uveden zákaz kouření, a přitom nedopalek v zaprášených půdních prostorách je velice nebezpečný. Kostel by měl mít i pravidelné statické a všeobecné stavební revize a zkoušky.²⁷ Opadávání omítky a dalšího stavebního materiálu je pro lidi a kostel nebezpečný. Velký problém je i ve zvonícím prostoru, kde někdy schází dostatečný prostor pro bezpečné zvonění. S tímto problémem souvisí i úklid. Všechna znečištění přispívají k nebezpečným situacím. Je potřeba mít bezpečný a osvětlený přístup ke zvonu ze všech stran. Tento bezpečný prostor je potřeba i pro vizuální kontrolu zvonu. Zvon nemůže být zkontrolován, když k němu není umožněn dostatečný přístup. Pro kontrolu zvonu je potřeba žebřík či vylézt po stolici. Když se staví zvonice, je velká výhoda znát to, jaký zvon zde bude umístěn. Od parametrů zvonu se odvíjí různé statické, a hlavně dynamické účinky.²⁸ Podle toho se rozhodne, jestli zvonová stolice bude dřevěná, nebo ocelová. Vypracují se například studie vlivu na výškové umístění a akustiku.

Dost důležité jsou i církevní Interní normy péče o zvony z roku 1998, které byly schváleny Českou biskupskou konferencí. Tyto dokumenty jsou v mnohém podobné zvonářským instrukcím, ale rozepisují, jak se farníci a duchovní mají starat o zvonici a jak chránit zvon před vnějšími vlivy. Církevní předpisy nařizují, že ve zvonici se má pravidelně uklízet a ochránit zvon před ptactvem.

Nejlepší ochrana před ptactvem spočívá v nainstalování ochranných sítí či pletiva do rámu oken, aby se ptáci ke zvonu nedostali. Tato opatření chrání zvon, jeho příslušenství i trámy. Největší nebezpečí od ptáků spočívá v jejich trusu (i netopyřím), který je vysoce agresivní ke zvonovině i dřevěným nosným trámům a železným konstrukcím. Ptačí trus urychluje korozi zvonoviny, která může dojít až do hloubky a změnit akustické vlastnosti zvonu. Další opatření doporučují nenechávat zvon na dešti, jelikož kyselá dešť zvonu rovněž škodí. Ve všech dokumentech, které pojednávají o péči o zvony, se doporučuje jednou za čas nebo v případě nutnosti umýt zvon teplou vodou, rýžovým kartáčem a následně navoskovat,

²⁶Pavel, JIRÁSEK – Martin, MRÁZEK – Eva POLOTOVÁ – Petr SVOBODA, *Požární ochrana památkových objektů*, Praha 2015, s.8.

²⁷Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010, s.165.

²⁸Tamtéž, s. 84 –86.

aby byl zvon chráněn před nežádoucími vlivy. Zvonům rovněž škodí, když nejsou pravidelně používány. Uvnitř nehybného zvonu vzniká mikroklima, které narušuje vnitřní část zvonu více než vnější strany. Z vnějšího klimatu škodí smog, velké teplotní výkyvy a vlhko. Pro dřevěné součásti zvonů je zhoubná plíseň a houba.

Práce a opravy se rozlišují i podle toho, kdo je může provádět. Dají se rozdělit do následujících tří skupin:

A) Všeobecná péče, která nevyžaduje schválení orgánem památkové péče – práce farníků

Zde je soupis častých případů, které sem patří: úklid ve zvonici, mytí zvonu, oprava páky a jejího lana pro ruční zvonění, dotažení šroubů a matic, oprava a mazání ložisek, nátěr srdce, napnutí a promazání řetězu na pohonné jednotce, konzervace zvonu atd.²⁹

B) Údržbové práce a oprava, která vyžaduje rozhodnutí orgánem památkové péče

Zde je soupis častých případů, které sem patří: odstranění koroze, vyvážení zvonů, opravy závěsů, hlavy a čepů, oprava srdce a jeho vyvážení, nastavení výkyvu zvonu pomocí pohonné jednotky, oprava zvonové stolice atd.³⁰

C) Restaurování

Zde je soupis častých případů, které sem patří: otočení zvonu, změna pohonu, svařování prasklin, výměna hlavy, výměna ložisek, výměna srdce, nová stolice a její rozšíření, převěšení zvonu atd.³¹

3. Restaurování a oprava zvonu

Bohužel i když jsou zvony z tvrdého materiálu jako je zvonovina, tak i jejich životnost není neomezená a časem podléhají únavě, korozi nebo i výrobní skryté vadě v materiálu.

²⁹ Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010, s.74-76.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

Zvony trpí i špatným a násilným zacházením. Poškození se nemusí týkat jen těla zvonu, ale i jeho dalších součástí jako je stolice, hlava, kování, srdce a jeho zavěšení. Pro co nejdélejší dobu životnosti zvonu je potřeba dodržovat správnou kulturu zvonění. Při pravidelném zvonění podléhá zvon deformacím, které vedou k různým poškozením, jako jsou praskliny, trhliny nebo úbytek zvonoviny. Časté případy jsou „ulítnutí“ srdce, puknutí zvonu nebo poškození čepů a ložisek, ale i když všechny tyto nástrahy zvon minou, zub času si u každého pravidelně používaného zvonu vybere svou daň v podobě úbytku zvonoviny v místě úderu. Někdy se stávalo, že zvon už byl špatně odlit s viditelnými nebo i skrytými vadami. Každé z těchto poškození se musí řešit individuálně s ohledem na technickou a historickou stránku věci. Dnes existují prakticky tři typy řešení opravy zvonu. Opravu nebo renovaci musí posoudit a schválit příslušné odborné osoby.³²

3.1 Přelítí

V minulosti, když zvon puknul nebo se objevilo i sebemenší poškození zvonu, se oprava řešila tím, že se zvon rozbil na kusy, roztavil a přelil. Tento způsob je považován za barbarský, jelikož znamenal zničení starého zvonu a odlití zvonu nového, který pochopitelně neměl tu historickou hodnotu, jako zvon předešlý. Dnes se díky novým technologiím dá poškozený zvon opravit tak, aby jeho historická hodnota zůstala zachována. Za historicky cenný se zvon považuje ve chvíli, když byl ulit před rokem 1939.³³

3.2 Otáčení

Při úderu srdce na věnec zvonu dochází k nepatrnému odštěpu zvonoviny. Toto cyklické opakování během staletí zúží materiál věnce natolik, že může dojít k puknutí zvonu. Kritické vytlučení zvonoviny na věnci je označeno jako úbytek 10 % šíře věnce v místě úderu v případě automatického zvonění, u ručního platí 12 % až 15 %.³⁴ Tento problém se dá řešit tím, že se celý zvon pootočí o 90°.³⁵ Tímto způsobem srdce dopadá na nepoškozenou část věnce a prodlouží se možnost používání zvonu. Toto řešení nebývá mnohdy nejlepší, ale je

³² Petr Rudolf, MANOUŠEK, *Zvonařství*, Praha 2006, s.121-133.

³³ Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, *Kostelní věže a zvonice*, Praha 2010, s.74

³⁴ Petr Rudolf, MANOUŠEK, *protokol z prohlídky zvonu Ave Maria*, Kostel sv. Havla Rychnov nad Kněžnou, 17.2.2018.

³⁵ Petr Rudolf, MANOUŠEK, *zvonařství*, Praha 2006, s. 122

nejlevnější. Doporučuje se každých 150 let pootočit celý zvon. Je možno pootočit zvon celkem třikrát, a to symetricky tak, že výtluky budou od sebe 45°. ³⁶ Ve vikariátu je tohle dominantní způsob řešení velkého výtluku.

3.3 Svařování

Tato metoda je nejsložitější a nejdražší, ale dovoluje opravdové zázraky. Jsou důležité hlavně tři metody svařování: slévárenské, plamenem (autogen) a elektrickým obloukem. ³⁷ Slévárenské svařování je nejstarší a je známé už od poloviny 12. století, kdy ho zmínil Theophilus. ³⁸ Tato metoda je vhodná pouze pro vertikální trhliny, které jsou po očištění prolévány roztaveným kovem, dokud nejsou trhliny zcela zaceleny a následně vybroušeny a vyhlazeny. Nejvýhodnější je svařování plamenem. Tato metoda byla vynalezena teprve na začátku 20. století a umožňuje daleko složitější opravy zvonů. ³⁹ Jsou známy případy, kdy byl zvon rozbit na kusy a touto metodou znova svařen a jeho životnost byla vrácena na začátek. Ve vikariátu jsem našla dva takové zvony (kostel Nejsvětější trojice lucerna RK a druhý v kapli sv. Bartoloměje v Lipovce), ale nepoznám z toho metodu svařování.

3.4 Záchrana informací při rekvizici a před restaurováním

Když se za světových válek prováděly rekvizice, bylo potřeba zaznamenat co nejvíce informací o rekvírovaném zvonu. Tento postup platí v některých bodech i pro restaurování a opravu zvonu. Jelikož rekvírující komisi šlo o každý kousek zvonoviny, nebylo možno si ponechat úlomek zvonu s reliéfem. Bylo nutno reliéfy, nápisy a různé ozdoby sejmut do forem, třeba do sádry.

Taktéž bylo potřeba zaznamenat ladění zvonu se všemi jeho měřitelnými parametry. ⁴⁰ Nejrychlejší metodou dokumentace bylo fotografování zvonu. Získané informace měly sloužit i pro odlití nových zvonů, aby se podobaly co nejvíce zvonům zrekvírovaným.

³⁶ Petr Rudolf, MANOUŠEK, *protokol z prohlídky zvonu Ave Maria, Kostel sv. Havla Rychnov nad Kněžnou*, 17.2.2018

³⁷ Petr Rudolf, MANOUŠEK, *zvonářství*, Praha 2006, s. 122 – 124.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Petr, VÁCHA a kol. *Interní normy péče o zvony, varhany, movité památky, archiválie a farní kroniky*, Praha 1991.

Nejčastější způsob zachycení informací ve vikariátu spočíval v zapsání základních rozměrových veličin s hmotností, nápisy a reliéfy. S větší dostupností technologií se používala metoda fotografování čím dál více.

4. Metoda postupu

Tato bakalářská práce se skládá ze dvou hlavních bodů. Prvním bodem bylo vytvořit seznam současných a zničených zvonů. Druhým bodem práce bylo zjistit současný stav zvonů a zjistit jejich minulé opravy. Pro první bod bylo nutné vypsání kostelů a kaplí, ve kterých by se mohl nacházet zvon nebo prázdná zvonová stolice. Hlavně jsem čerpala ze stránek královehradecké diecéze, kde u každé farnosti je soupis církevních objektů, které využívá římskokatolická církev. Problém byl, že nebylo uvedeno, zda skutečně dané objekty patří církvi, soukromé osobě nebo obci. Narazila jsem na objekty, které oficiálně neměly majitele. Problém byl, že v době, kdy jsem práci začínala psát, bylo výrazně omezeno nahlížení do katastru nemovitostí na internetu. Narazila jsem i na malé zvoničky, které nejsou vedeny jako stavby a nejsou na stránkách diecéze ani na mapách. Velkým pomocníkem pro mě byly mapy na google.com a mapy.cz. Přes funkci Street View jsem mnohdy dokázala zjistit, jestli se na kapliče nachází zvon, ale obrázky nebyly tak detailní, abych z toho vyčetla další informace, ale sama informace, že tam zvon je, byla většinou dostačující. K tomu bylo potřeba nashromáždit tiskové materiály z knihoven nebo archivů.

Snažila jsem se z nich zjistit informace o zaniklých a současných zvonech.

Dalším krokem bylo navštívit vybrané objekty a zjistit současný stav zvonů a jejich příslušenství. K tomu bylo potřeba si zažádat u farářů a na biskupství povolení k badatelské činnosti. Bohužel na všechny farnosti, které jsem chtěla navštívit, nebyl čas, nebo jsem nedostala povolení. Když jsem povolení dostala, navštívila jsem vybraný objekt se zvony, kde jsem přeměřovala jejich základní rozměry, které jsem byla schopna změřit. Nejdůležitější a zároveň nejjednodušší bylo změřit spodní průměr zvonu, případně jeho výšku, ale to z důvodu velikosti zvonu nešlo změřit přesně. Nedokázala jsem změřit tloušťku žebra, věnce a pomocí toho vypočítat velikost výtluku. Neměla jsem ani možnost zaznamenat ladění zvonu a zvážit zvon bylo také mimo moje možnosti. Dokázala jsem však zjistit, do jaké míry je zvon špinavý, a zjistit některé případné viditelné vady na zvonovém příslušenství. Hodně vad je skrytých a já jako amatérka nevidím vše, ale třeba silné znečištění, zrezivělé kování, zanesená

a poškozená ložiska, nahnilá výdřevo, špatně uchycené srdce, naklonění zvonu, nebo nedotažené šrouby, jsem byla schopna odhalit. Velký problém pro mě byl přístup ke zvonům, zvláště pak ke zvonům v kapličkách. Obvykle v nich nebyl vnitřní přístup ke zvonům a jediná možnost byla vnější cestou, například přes plošinu nebo žebřík přes střechu, ale to bylo moc složité a drahé a hrozilo i poškození krytiny, takže většinu kaplí jsem vypracovávala tak, že fotoaparátem s velkou ohniskovou vzdáleností jsem se snažila alespoň zaznamenat nějaké informace, jako je jméno zvonáře a datum odlití, ale kvůli překážkám ve výhledu se mi to často nepovedlo. Velká část zvonů je v nepřístupném prostoru, kde je potřeba se jistit lanem a lézt po zabudovaných dřevěných žebřících, které byly mnohdy v katastrofálním stavu.

Proto jsem neváhala s nabídkou možnosti využít pomocníka, který má praxi a školení pracovat v takových nebezpečných podmínkách. Místo tohoto pomocníka zastal můj přítel, který opravuje věže kostelů a mnoho kostelů už předtím navštívil a dostal se do míst, kam já jsem nemohla. Dokonce vypomáhá zvonit. Musela jsem ho vyškolit v tom, co má měřit a fotit. Když jsem kostely se zvony zmapovala, porovнала jsem své výsledky s archiváliemi a všelijakými publikacemi a mnohé byly velice nepřesné. Mnohé zvony byly na papíře pohřbeny, ale v realu pořád visely a byly funkční. Někde byl zaznamenán pouze jeden zvon, přestože v kostele byly čtyři zvony. U velké části kostelů jsem nedokázala najít žádnou informaci o zvonech. Bohužel nebylo možné v daném časovém horizontu navštívit všechny kostely. Částečný podíl viny na tom má i pandemie, kdy se v kostelech nekonalý mše. Nejčastější způsob a nejjednodušší možností, jak se dostat do kostelů, bylo během mše nebo po ní. V některých kostelech probíhají mše jenom třeba jen jednou do měsíce. A málokdy se mi podařilo domluvit za víkend více kostelů. Pořádně prostudovat některé kostely, kde bylo více zvonů, byla práce na několik hodin, ale to mi většinou nebylo dopřáno, takže nápisy na zvonech, které trvaly zdokumentovat nejdéle, nemám zaznamenané. Mnohokrát mi u kapliček nepřálo počasí a kvůli sněžení nebo dešti nebylo možné fotoaparátem zaostřit na zvon.

5. Zvony ve vikariátu Rychnov nad Kněžnou

Bakalářská práce je zaměřena pouze na zvony v rychnovském vikariátu v královéhradecké diecézi. Zaobírá se zvony, které patří římskokatolické církvi, nebo je římskokatolická církev využívá ke svým obřadům. Na území vikariátu ještě působí další církve a to např. Církev československá husitská nebo Českobratrská církev evangelická, na tyto zvony bakalářská práce není zaměřena. Většinu zvonů zmiňovaných v této práci vlastní

církev, ale na území vikariátu je i řada zvonů, které vlastní obec či jsou tu výjimky, které jsou v soukromém držení. Příkladem soukromého zvonu je zvon Kryštof, který patří rodu Kolowrat Krakovských, ale každou neděli se s ním svolává na mši, je tedy využíván k obřadům církve.

Rychnovský vikariát zahrnuje většinu území Orlických hor a Podorlicka a téměř se shoduje s hranicí okresu Rychnov nad Kněžnou. Ve vikariátu se nachází 60 kostelů, řada kaplí nebo zvoniček, ve kterých jsou zvony umístěny. K lednu roku 2022 zahrnuje rychnovský vikariát celkově 20 farností. Nynější farnosti jsou následující: Borohrádek, Bystré v Orlických horách, Častolovice, Černíkovice, České Meziříčí, Deštné v Orlických horách, Dobruška (zde je sídlo vikariátu), Kostelec nad Orlicí, Lično, Neratov, Opočno, Přepychy, Rokytnice v Orlických horách, Rybná nad Zdobnicí, Rychnov nad Kněžnou, Slatina nad Zdobnicí, Solnice, Týniště nad Orlicí, Vamberk a Voděrady.⁴¹

⁴¹ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-25]. Dostupné z: <https://www.bihk.cz/>.

5.1. Zvony ve farnosti Borohrádek

Farnost Borohrádek se nachází v jihozápadní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Borohrádek (Šachov), Čermná nad Orlicí (Čičová, Velká Čermná), Čestice (Častolovické Horky), Zdelov, Ždár nad Orlicí (Chotiv, Světlá, Ždár nad Orlicí)⁴²

Na území farnosti jsou dva kostely a jedna kaple se zvony:

- Farní kostel sv. Michaela Archanděla v Borohrádku
- Filiální kostel Nejsvětější Trojice v Šachově
- Kaple v Čermné nad Orlicí

Farní kostel sv. Michaela Archanděla v Borohrádku

Raně barokní kolovratská stavba postavená v letech 1669-1673.⁴³ Interiér je barokní a rokokový z 18. století. Dominantou kostela je oltář z roku 1752 představující Michaela Archanděla.⁴⁴ Areál zahrnuje dřevěnou zvonici, hřbitov a faru. Nachází se na seznamu kulturních památek.

Zvony v kostele

Informace o zvonech v tomto kostele byly získány osobní návštěvou objektu. Na místě se nachází jeden zvon, který je v lucerně věže. Nachází se na nedostupném místě, bez lezeckého vybavení se ke zvonu nelze dostat. Ke zjištění stavu zvonu byl využit zrcadlový fotoaparát s velkým objektivem, díky kterému bylo zjištěno pokrytí zvonu ptačím trusem.

Kvůli silnému znečištění nebylo možné přečíst nápisy na zvonu. Prostor lucerny není opatřen žádnými prostředky proti vnikání ptactva. Kvůli tomu zvon není chráněn před ptactvem a nepříznivým počasím.

V areálu kostela se nachází dřevěná zvonice. Ve zvonici jsou dva zvony – malý a velký zvon. Informace o zvonech byly zjištěny osobní návštěvou zvonice. Menší zvon je od

⁴² Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-25]. Dostupné z: <https://www.bihk.cz/>.

⁴³ Karel, KUČA, *Dřevěné a polodřevěné kostele, kaple a zvonice České republiky*, Praha 2015, s.58

⁴⁴ Informace využita z městské informační tabule u objektu kostela

Karla Bellmana. Je vyztužen pásovinou těsně pod čepcem. Větší zvon byl odlit Václavem Konvářem z Hradce Králové. Zvon má šarnýr, což je důkaz, že už byl otáčen.⁴⁵ Zvon je v dobrém stavu až na dřevěnou hlavu, na níž je patrné, že byla nouzově opravována. Oba zvony jsou poháněny starším elektrickým pohonem. Ve zvonici chybí Správné zásady o zvonění a péči o zvon.

Filiální kostel Nejsvětější Trojice v Šachově

Kostel nechal postavit v letech 1692-1693 Ferdinand Ludvík Libštejnský z Kolowrat.⁴⁶ V letech 1831 proběhla rozsáhlejší oprava kostela.⁴⁷ Dalších významnějších oprav a vybavení interiéru se kostel dočkal až roku 1935.⁴⁸ V areálu objektu se nachází hřbitov.

Zvony v kostele

Neproběhla osobní návštěva kostela. Od pověřené osoby byla pouze získána informace o výskytu jednoho zvonu v tomto objektu.

Kaple

Čermná nad Orlicí

Ve farnosti se nachází kaple v Čermné nad Orlicí s jedním zvonem. Kvůli špatné dostupnosti nebyly zjištěny informace o zvonu.

⁴⁵ šarnýr je speciální kloubový závěs

⁴⁶ Kristýna Vitoušová, *Dějiny obce Šachov do roku 1945 a původ rodiny v obci* (bakalářská práce), katedra pomocných věd historických a archivnictví, FFUHK, Hradec Králové 2021, s.22.

⁴⁷ Tamtéž, s.22.

⁴⁸ Kristýna Vitoušová, *Dějiny obce Šachov do roku 1945 a původ rodiny v obci* (bakalářská práce), katedra pomocných věd historických a archivnictví, FFUHK, Hradec Králové 2021, s.22.

7.2. Zvony ve farnosti Bystré v Orlických horách

Farnost Bystré v Orlických horách se nachází v severní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Bačetín (Bačetín, Sudín nad Kounovem, Sudín), Bystré (Bystré, Doly), Deštné v Orlických horách (Deštné v Orlických horách, Plasnice), Dobřany, Janov (Janov), Kounov (Hluky, Kounov, Nedvězí, Rozkoš, Šediviny), Ohnišov (Ohnišov), Olešnice v Orlických horách (Olešnice v Orlických horách, Lužany), Sedloňov (Polom, Sedloňov)⁴⁹

Na území farnosti jsou čtyři kostely a šest kaplí se zvony:

- Farní kostel sv. Bartoloměje v Bystrém
- Filiální kostel sv. Mikuláše v Dobřanech
- Filiální kostel sv. Marie Magdalény v Olešnici v Orlických horách
- Filiální kostel Všech svatých v Sedloňově – pouze umíráček
- Kaple sv. Rodiny v Deštném v Orlických horách
- Kaple panny Marie v Kounově
- Kaple sv. Kříže v Bačetíně
- Kaple Sudín
- Kaple sv. Jana Nepomuckého Doly
- Kaple Janov

⁴⁹ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-25]. Dostupné z: <https://www.bihk.cz/>.

Kostely

Farní kostel sv. Bartoloměje v Bystrém

Původní kostel z roku 1384 přestavěn v roce 1720-1726.⁵⁰ V roce 1750 kostel s veškerým vybavením shořel. Ještě téhož roku byl znovu zastřešen a v následujících letech opraven.⁵¹ Poslední rekonstrukcí prošel kostel v roce 1998, kdy byla rekonstruována fasáda a byly obnoveny červené nátěry stěn i střechy.⁵² V areálu kostela se nachází márnice a hřbitov.

Zvony v kostele

Nebyl umožněn přístup do objektu. V kostele se nachází zvon z roku 1540, který původně visel v kostele v Sedloňově.⁵³

Filiální kostel sv. Mikuláše v Dobřanech

Kostel byl patrně založen již v roce 1358.⁵⁴ Přestavěn pak v letech 1731-1741.⁵⁵ Kostel má barokní podobu a je tvořen márnicí a hřbitovem.

Zvony v kostele

Z archivních fotek z nátěru kostela z roku 2017 bylo zjištěno, že v hlavní věži kostela je pouze jeden zvon, a to z roku 1603.⁵⁶ Z fotografií je patrné, že zvon byl nedávno otáčen a byla mu vyměněna hlava. Zvon je znečištěn ptáčím trusem a je poháněn elektromotorem. Ve věži se nachází prázdné stolice pro další dva zvony.

⁵⁰ Jiří, FUKS, *Varhany Rychnovska*, Rychnov nad Kněžnou 2010, s. 213.

⁵¹ Tamtéž, s. 213.

⁵² Oficiální stránky obce Bystré. [online]. [cit.2022-04-24]. Dostupné z <https://www.obecbystre.cz/>.

⁵³ Karel, KUČA, *České Moravské a Slezské zvonice*, Praha 2001, s. 265.

⁵⁴ Jiří, FUKS, *Varhany Rychnovska*, Rychnov nad Kněžnou 2010, s. 237.

⁵⁵ Tamtéž, s. 237.

⁵⁶ Laskavé propůjčení fotografií ze soukromého archivu Jakuba Košťálka z roku 2017.

Filiální kostel sv. Marie Magdalény v Olešnici v Orlických horách

První zmínka o kostele je z roku 1350, kdy měl dřevěnou podobu.⁵⁷ Starý dřevěný kostel byl roku 1705 zbořen a přestavěn na kamenný kostel. Roku 1861 vypukl v Olešnici velký požár, který v kostele zničil vazbu střechy i vnitřní zařízení, a zvony se roztavily.⁵⁸ V roce 1862 došlo k opravě kostela a pořízení nového vybavení. Kostel si zachoval stejnou podobu do současnosti. V areálu kostela se nachází márnice, hřbitov a původní budova fary.

Zvony v kostele

Nebyla umožněna návštěva objektu. Nalezené publikace a knihy nepojednávají o případně dochovaných zvonech.

Filiální kostel Všech svatých v Sedloňově

V obci stál původně dřevěný kostel zasvěcený sv. Markétě, až roku 1709-1711 vystavěn na novém místě kamenný barokní červený kostel.⁵⁹ Do něho byl přemístěn inventář ze starého kostela. Kromě omítky kostela, která v současné době není červená, se jeho podoba nijak nezměnila.

Zvony v kostele

Návštěva objektu nebyla umožněna. V kostele se nacházejí dva malé zvony ulité Leticíí Dytrychovou v Brodku u Přerova.⁶⁰ Zvon Všech svatých a zvon sv. Markéty.⁶¹

⁵⁷ Jaroslava, LEMFELDOVÁ, *Historie městečka Olešnice*, Olešnice v Orlických horách 1997–99, s. 28–29.

⁵⁸ Tamtéž, s. 31.

⁵⁹ Oficiální stránka obce Sedlonov.[online]. [cit.2022-04-24]. Dostupné z <https://www.sedlonov.cz/>.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

Kaple

Bačetín

V obci Bačetín se nachází kaple sv. Kříže, ve které je umístěn jeden malý zvon. Osobní návštěvou byl zjištěn stav a informace o zvonu. Zvon byl ulit roku 2017. Podle nápisů zjištěno, že je zasvěcen sv. Celestýnovi.

Sudín

V obci je umístěna kaple s jedním zvonem. Osobní návštěvou zjištěn stav a informace o zvonu. Zvon pochází z roku 1885, byl ulit pražským zvonařem Diepoldem. Zvon by bylo vhodné vyčistit a navoskovat.

Doly

Kaple sv. Jana Nepomuckého má jeden zvon. Osobní návštěvou zjištěny informace o zvonu. Nápis na zvonech nejsou čitelné, kvůli jeho zavěšení ve velké výšce.

Janov

Kaple v Janově má jeden zvon. Zvon je umístěn v kapli vysoko, proto nelze zjistit stav ani přečíst nápisy na zvonu

Deštné v Orlických horách

Kaple sv. Rodiny, nachází se tu jeden zvon. Nápis na zvonu nejsou kvůli vysokému umístění zvonu v kapli čitelné.

Kounov

V obci Kounov se nachází kaple, ve které je umístěn jeden zvon, který podle osobního zjištění pochází z roku 1872.

7.3. Zvony ve farnosti Častolovice

Farnost Častolovice se nachází v jihozápadní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Častolovice, Čestice (Čestice), Hřibiny – Ledská (Hřibiny, Ledská, Malá Ledská, Velká Ledská, Paseky), Libel, Olešnice (Olešnice), Synkov – Slemeno (Synkov)⁶²

Na území farnosti je jeden kostel a dvě kaple se zvony:

- Farní kostel sv. Víta, mučedníka v Častolovicích
- Hřbitovní kaple sv. Marie v Častolovicích
- Kaple Anděla Strážného v Česticích

Kostely

Farní kostel sv. Víta, mučedníka v Častolovicích

Kostel si do dnešní podoby nechal roku 1770 vystavit Filip František, hrabě ze Šternberka.⁶³ Další větší úpravy na kostele proběhly roku 1775. Současná podoba kostela je barokní. Opodál kostela stojí farní budova.

Zvony v kostele

V kostele se nacházejí tři zvony. Dva zvony jsou umístěny v hlavní věži. Menší zvon se nachází v lucerně sanktusky kostela. Osobní návštěvou objektu byly zjištěny informace a stav zvonů. Prostor, ve kterém se zvony nacházejí, byl i přes probíhající rekonstrukci čistý a zametený. Věži dominuje velký zvon sv. Víta. Vyhotoven roku 1564 konvářem Adamem Tarabou. Zvon má spodní průměr 110 cm, výšku po čepec 77 cm a celkovou výšku 105 cm. Visí na ocelové traverze. Je patrné, že byl již jednou otočen. Zvon je v dobrém stavu.

Menší zvon ve věži leží na podlaze. Byl ulit zvonařem Nicolausem Löwem v roce 1700. Zvon je značně poškozen. Je zahrabán v sutinách a po částečném odkrytí je patrné

⁶² Oficiální stránka Biskupství Královéhradeckého. [online]. [cit.2022-04-25]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

⁶³ Josef Lašek, GOTTHARD, *Častolovice nad Orlicí jich dějiny a popsání*, Tábor 1881, s. 31.

odštípnutí větších kusů zvonoviny na věnci. Zvon má spodní průměr 54 cm a jeho výška je 31 cm. Pro plné využití tohoto zvonu bude potřeba kompletní zrestaurování a vyhledání patřičné stolové zvonice, jelikož v kostele odpovídající volná stolice není.

Třetí zvon je umístěn v lucerně sanktusky. Zvon je ve špatném stavu. Je výrazně znečištěn holubím trusem a umazán syntetickou červenou barvou. Pod čepcem se nacházejí latinské nápisy. Doporučení odborně a šetrně zvon vyčistit.

Kaple

Častolovice

V Častolovicích se kromě kostela nachází ještě hřbitovní kaple sv. Marie. V té se nachází jeden zvon.

Čestice

Zde je kaple Anděla Strážného. Proběhla osobní návštěva kaple, při níž byly zjištěny informace a stav zvonu. Zvon byl vyhotoven Rudolfem Manouškem a je v dobrém stavu.

7.4. Zvony ve farnosti Černíkovice

Farnost Černíkovice se nachází ve středu vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Byzhradec, Černíkovice (Černíkovice, Domašín), Třebešov.⁶⁴

Na území farnosti je jeden kostel a tři kaple se zvony:

- Farní kostel Povýšení svatého Kříže v Černíkovících
- Kaple sv. Cyrila a Metoděje v Byzhradci
- Kaple sv. Václava, mučedníka ve Třebešově
- Kaple sv. Jana Nepomuckého v Domašíně

Kostely

Kostel Povýšení sv. Kříže v Černíkovících

Kostel nechal roku 1652 vystavět Jindřich Krafft z Lammersdorfu v místě, které se nazývá „Na vinici“.⁶⁵ Vystavěn byl kamenný kostel. Současná podoba kostela je raně barokní. V areálu kostela se nachází márnice a hřbitov.

Zvony v kostele

V kostele jsou umístěny tři zvony. Návštěvou kostela zjištěn stav a informace o zvonech. Všechny tři zvony v objektu jsou funkční a zvoní se na ně ručně. Dva velké zvony jsou zavěšené v hlavní věži kostela. Třetí zvon, umíráček, je umístěn u okna ve štítu. Na velkých zvonech nebyl zjištěn autor ani datum odlití. Největší zvon má dolní průměr 117 cm. Má na sobě znak rodu Pernštejnů a zalitou minci, což je u zvonů v Rychnovském vikariátu velmi ojedinělé.

Druhý zvon je umístěn na podlaze. Ve věži se nachází jeho hlava, na které je letopočet 1686. Spodní průměr tohoto zvonu je 97 cm. Je na něm ozdoba, která je stejná jako u zvonu v

⁶⁴ Oficiální stránka Biskupství Královéhradeckého. [online]. [cit.2022-04-25]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

⁶⁵ Oficiální stránky obce Černíkovice. [online]. [cit.2022-04-25]. Dostupné z <https://www.cernikovice.cz/>.

Ličně. Oba velké zvony byly nedávno otočené a byla jim dána nová srdce. Zvony jsou zavěšeny na ocelových traverzách na valivých ložiscích, díky tomu lze oba zvony lehce rozhoupat. Ve zvonovém prostoru jsou uhníždění netopýři, je proto nutné zvony pravidelně čistit. Třetí zvon umíráček má průměr 37,5 cm a byl ulit v roce 1890. Je rovněž v dobrém stavu, jediným jeho nedostatkem je, že není v rovině.

Kaple

Třebešov

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. Obecní kaple sv. Václava v Třebešově využívána církví má v lucerně věžičky jeden malý zvon, který byl ulit v Brně v roce 1945. Celý závěs zvonu je nově zrekonstruovaný a je na lineární pohon.

Byzhradec

Návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. Obecní kaple sv. Cyrila a Metoděje v Byzhradci, která je využívána církví, má ve věžičce jeden zvon bez nápisů či roku odlití. Celé příslušenství zvonu je nové a zvon je na lineární pohon.

Domašín

Osobní návštěvou kostela zjištěny informace a stav zvonu. Kaple sv. Jana Nepomuckého v Domašíně má ve věžičce jeden zvon z roku 2009. Zvon je v dobrém stavu.

7.5. Zvony ve farnosti České Meziříčí

Farnost České Meziříčí se nachází v severozápadní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Bohuslavice (Bohuslavice, Zbytky), České Meziříčí (České Meziříčí, Malé Meziříčí, Ostrov, Skršice, Tošov), Králova Lhota, Rohenice (Rohenice, Roheničky)⁶⁶

Na území farnosti jsou tři kostely a jedna zvonice se zvony:

- Farní kostel sv. Kateřiny, panny a mučednice v Českém Meziříčí
- Filiální kostel sv. Zikmunda, mučedníka v Králově Lhotě
- Filiální kostel sv. Jana Křtitele v Rohenici

Kostely

Kostel sv. Kateřiny v Českém Meziříčí

První zmínka o starém kostele je z roku 1352.⁶⁷ Původní dřevěný kostel byl roku 1748 zbourán a započalo se s výstavbou nového. Stavba nového kamenného farního kostela, zasvěceného sv. Kateřině Alexandrijské, byla dokončena v listopadu roku 1754.⁶⁸ Kostel prošel během dalších let řadami oprav. Současná podoba kostela je vrcholné baroko. Poblíž kostela se nachází fara a socha Panny Marie.

V kostele se nachází jeden zvon. Z osobní návštěvy objektu zjištěny informace a stav zvonu. Jedná se o zvon, který byl ulit zvonařem Matiegem v roce 1637 a má hmotnost 709 kg. Zvon byl původně ulit pro kostel v Hoříčkách u České Skalice.⁶⁹

⁶⁶ Oficiální stránka Biskupství Královéhradeckého. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

⁶⁷ Jakub, ČERNÝ, *Dějiny kostela sv. Kateřiny v Českém Meziříčí v 18. – 19. století*, (bakalářská práce), historický ústav, FFUHK, s.31.

⁶⁸ Jakub, ČERNÝ, *Dějiny kostela sv. Kateřiny v Českém Meziříčí v 18. – 19. století*, (bakalářská práce), historický ústav, FFUHK, s.31.

⁶⁹ Lada, SVATOŇOVÁ, *Historie farnosti České Meziříčí*, (bakalářská práce), katolická teologická fakulta, FFUK, Praha 2010, s. 34.

Zvon má špatně čitelné nápisy, které vypadají, jako by se je někdo snažil vydrhnout nějakým ocelovým kartáčem.⁷⁰ Zvon je poháněn starším typem elektromotoru a je místy pokryt holubím trusem. Doporučení zvon vyčistit a navoskovat. Ve věži je případně prostor ještě pro jeden větší zvon.

Kostel sv. Jana Křtitele v Rohenicí

Gotická stavba založená před rokem 1361.⁷¹ Kostel byl přestavěn v 16. století. Interiér kostela pochází ze 2. pol. 18. století.⁷² Vedle kostela se nachází dřevěná zvonice.

Zvony v kostele

Osobní návštěva kostela. V kostele se žádný zvon ani závěs na zvon nenachází.

Vedle kostela je dřevěná zvonice. Osobní návštěvou zvonice zjištěny informace a stav zvonů. Nachází se tu jeden velký zvon a dva malé ocelové zvony. Velký zvon byl ulit zvonařem Václavem Farářem Konvářem v roce 1566 v Hradci Králové. Zvon je vysoký, po čepec má 74 cm a jeho spodní průměr je 103 cm. Nemá srdce, které odpovídá parametrům zvonu. Zvon vypadá v dobrém stavu a zvoní se na něj pravidelně pouze ručně. Vedle zvonu je prázdná stolice ještě pro jeden menší zvon. Celý zvonící prostor je uklizený a zajištěný proti ptactvu. Dva ocelové zvony jsou bez nápisů a nejsou používány.

Kostel sv. Zikmunda v Králově Lhotě

Kostel byl postaven ve 14. století.⁷³ V roce 1641 kostel postihl požár, jeho následná oprava trvala čtyři roky.⁷⁴ V 18. století byl zrušen a vykraden pruskými vojáky. V současné době má kostel gotické i barokní prvky. V areálu kostela se nachází hřbitov a bývalá márnice.

⁷⁰ Viz. Obr. 1. Fotografie zvonu v Českém Meziříčí.

⁷¹ Článek od Václava Hovorky – Rohenice pamatuje 14. století, s.11.

⁷² Tamtéž, s.11.

⁷³ Lada, SVATOŇOVÁ, Historie farnosti České Meziříčí, (bakalářská práce), katolická teologická fakulta, FFUK, Praha 2010, s. 65.

⁷⁴ Tamtéž, s. 65.

Zvony v kostele

Osobní návštěva kostela, zjištění informací a stav zvonů. V kostele se nachází tři zvony. Dva zvony jsou nové a jeden je historický, poháněný lineárním elektromotorem, a není jim co vytknout. O zvonech jsem nenašla žádnou informaci. Pan kostelník se o půdu hezky stará, takže tam je čisto.

Zvon sv. Štěpán

Zvon ze zvonoviny byl ulit v roce 2019 Michalem Votrubou v Myslkovicích. Zvon má spodní průměr 79 cm a celkovou výšku 80 cm. Je poháněn lineárním elektromotorem. Je ve výborném stavu.

Zvon sv. Václav

Zvon ze zvonoviny byl ulit v roce 2016 Michalem Votrubou v Myslkovicích. Zvon má spodní průměr 57 cm a celkovou výšku 60 cm. Je poháněn lineárním elektromotorem. Čistý a v dobrém stavu.⁷⁵

Zvon Zikmund

Zvon ze zvonoviny byl ulit v roce 1644. Jeho spodní průměr je 81 cm a celková výška 80 cm. Srdce zvonu je neodborně přiděláno řemenem, ve kterém jsou naskládána dřívka.⁷⁶ Mírně je pokryt holubím trusem. Doporučení zvon vyčistit a navoskovat.

⁷⁵ Viz. Obr. 2. Fotografie zvonu sv. Václava v Králově Lhotě – ukázka vyčištěného a zachovalého zvonu.

⁷⁶ Viz. Obr. 3. Fotografie zvonu sv. Zikmunda v Králově Lhotě – neodborné přidělení srdce.

7.6. Zvony ve farnosti Deštné v Orlických horách

Farnost Deštné v Orlických horách se nachází v severovýchodní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Deštné v Orlických horách (Deštné v Orlických horách, Deštné, Dříš, Jedlová v Orlických horách, Mnichová, Zákoutí)⁷⁷

Na území farnosti je jeden kostel a jedna kaple se zvony:

- Farní kostel sv. Marie Magdalény v Deštné v Orlických horách
- Kaple Nejsvětější Trojice v Zákoutí

Kostely

Farní kostel sv. Marie Magdalény v Deštné v Orlických horách

Kostel byl založen před rokem 1362.⁷⁸ V letech 1723-1726 byl na jeho místě vybudován nový barokní kostel.⁷⁹ V současnosti je kostel postaven ve stylu vrcholného baroka. V areálu objektu se nachází márnice a hřbitov.

Zvony v kostele

Nebyl umožněn přístup do objektu. Písemné prameny a knihy neobsahují zmínku o případných zvonech.

Kaple

Zákoutí

Kaple Nejsvětější Trojice

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. Zvon je umístěn ve věži kaple. Věžička není opatřena ochranou proti ptactvu a proti nepříznivému počasí. Zvon není v dobrém stavu a dochází k jeho olupování a korodování.

⁷⁷ Oficiální stránka Biskupství Královéhradeckého. [online]. [cit. 2022-04-25]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

⁷⁸ Jiří, FUKS, Varhany Rychnovska, Rychnov nad Kněžnou 2010, s.230.

⁷⁹ Tamtéž, s. 230.

7.7. Zvony ve farnosti Dobruška

Farnost Dobruška se nachází v severní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Bílý Újezd (Bílý Újezd, Hroška, Masty, Roudné), Dobré (Dobré, Hlinné, Chmeliště, Kamenice, Rovné, Šediviny, Rovenské Šediviny), Dobruška (Běstvin, Dobruška, Domašín, Chábory, Křovice, Mělčany, Pulice, Spáleníště, Miškov, Paseky), Chlístov, Osečnice (Lomy, Osečnice, Sekyrka), Podbřezí (Chábory, Studánka, Lhota Netřeba, Lhota u Dobrušky, Netřeba, Podbřezí), Val (Provoz, Val)⁸⁰

Na území farnosti jsou čtyři kostely, sedm kaplí a dvě zvoničky se zvony:

- Filiální kostel Proměnění páně v Bílém Újezdu
- Filiální kostel sv. Petra a Pavla apoštolů v Dobřím
- Děkanský kostel sv. Václava, mučedníka v Dobrušce
- Hřbitovní kostel svatého Ducha v Dobrušce
- Kaple sv. Václava, mučedníka v Hrošce
- Kaple Panny Marie v Mastech
- Kaple navštívení Panny Marie v Rovné
- Poutní kaple narození Panny Marie v Domašíně
- Kaple Panny Marie v Křovicích
- Kaple sv. Jana Nepomuckého v Osečnici
- Zvonička v obci Provoz
- Kaple Panny Marie ve Studánce
- Zvonička Lhota Netřeba

⁸⁰ Oficiální stránka Biskupství Královéhradeckého.[online]. [cit.2022-04-26]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

Kostely

Kostel sv. Petra a Pavla v Dobrém

Kostel v Dobrém byl postaven v roce 1350.⁸¹ Přestavba kostela proběhla roku 1738.⁸² Stavební činnosti byly dokončeny roku 1740. V současné době je podoba kostela barokní. Poblíž kostela se nachází fara a hřbitov.

Zvony v kostele

Neproběhla osobní návštěva kostela. Informace o zvonech a stav popsán z citovaných zdrojů. Ve věži by se měly nacházet dva zvony – větší a menší zvon. Větší zvon byl slit zvonařem Janem v Hradci Králové v roce 1557.⁸³ Váží 6 centů a je na něm nápis: „*Léta M.D.L.VII za urozeného a statečného rytíře pana Viléma Trčky z Lípy a na Veliši tento zvon slit od Jana zvonaře v Hradci*“.⁸⁴ Menší zvon nazývaný „poledník“ je 3 centy těžký.⁸⁵

Kostel sv. Václava v Dobrušce

Kostel postavený do dnešní podoby v roce 1712.⁸⁶ V areálu kostela se nachází zvonice, márnice a hradní zeď hřbitova.

Zvony v kostele

Ve zvonici se nacházejí pouze prázdné zvonové stolice. Všechny zvony byly zničeny za světových válek a požárů. Nejstarší známý zvon je z roku 1473. Byl několikrát přelit, ale roztavil se při požáru v roce 1806.⁸⁷ Další zvon byl z roku 1551 od Václava Konváře z Hradce Králové, ale v roce 1806 pukl při požáru a v roce byl 1820 přelit.⁸⁸ Ve zvonici visel

⁸¹ Jiří, FUKS, Varhany Rychnovska, Rychnov nad Kněžnou 2010, s.233

⁸² Antonín, FLESAR, *Popis historicko – archeologicko – statistický Okresu Opočenského*, Hradec Králové 1895, s. 204.

⁸³ Tamtéž, s. 205.

⁸⁴ Tamtéž, s. 205.

⁸⁵ Tamtéž, s. 205.

⁸⁶ Petr, DAVID – Vladimír, SOUKUP, *777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky*, Praha 2002, s. 188.

⁸⁷ Václav, MATOUŠ, *Dobrušské zvony*, Václav, MATOUŠ. In: *Orlické hory a Podorlicko: sborník vlastivědných*

⁸⁸ Tamtéž, s. 200 – 212.

ještě zvon sv. Barbory z roku 1641 od zvonaře Martina Exnera, který byl zničen za první světové války.⁸⁹

Kostel sv. Ducha v Dobrušce

Základy kostela byly položeny již před rokem 1550, kdy kamenný kostel nahradil dřevěný.⁹⁰ V roce 1686 byla u kostela postavena zvonice. V roce 1760 byla stavba zrekonstruována do renesanční podoby, tak jak ji známe dnes.⁹¹

Zvony v kostele

Nedošlo k osobní návštěvě kostela. Informace a stav zvonů popsán z citačních zdrojů. Dnes se zvon nachází pouze ve zvonici. Zvon od Martina Elyáše z roku 1588 s nápisem: *“LETHA PANIE MDLXXXVIII SLYT GEST ZWON TENTO KE CTI A CHVÁLE BUOŽI DO MIESTA DOBRUSSKY OD M. ELYASSE ZWONĀŘE V HRADCY KRALOWY NAD LABEM.”*⁹² Další zvon z roku 1607 zničen byl zničen za první světové války. V roce 1931 byl odlit Rudolfem Manouškem zvon sv. Prokop o váze 485 kg, ale byl zrekvírován v roce 1942.⁹³

Kostel Proměnění Páně v Bílém Újezdě

Kostel je původně raně gotický z 2. pol. 13. století.⁹⁴ Celý kostel byl stavebně upravován roku 1896 a doplněn o novorománské prvky.⁹⁵ V areálu kostela se nachází hřbitov a zvonice.

⁸⁹ Tamtéž, s. 200 – 212

⁹⁰ Jan, PRECLÍK, *Varhany na Dobrušsku*, (bakalářská práce), hudební katedra, FFUHK, Hradec Králové 2021, s. 37

⁹¹ Tamtéž, s. 37.

⁹² Archiv města Dobrušky, kniha 4, inv. č. 44, s. 223.

⁹³ Václav, MATOUŠ, *Dobrušské zvony*, Václav, MATOUŠ. In: *Orlické hory a Podorlicko: sborník vlastivědných prací: Rychnov nad Kněžnou, Muzeum a galerie Orlických hor 1999*, s. 200 – 212.

⁹⁴ Karel, KUČA, *Dřevěné a polodřevěné kostely, kaple a zvonice České republiky*, Praha 2015, s. 53.

⁹⁵ Petr, SLAVÍK, *Polozděné zvonice Podorlicka*, Dobruška 2009, s. 33.

Zvony v kostele

Návštěvou kostela a zvonice zjištěny informace a stav zvonů. V kostele se nachází malý zvon umíráček, který je zavěšen na sanktusce. Kvůli vysokému umístění zvonu se k němu není možné dostat.

Vedle kostela je zvonice. Zvonice pochází z 16. století. Osobní návštěvou zvonice zjištěny informace a stav zvonu. V objektu je umístěn jeden zvon. Zvon ze zvonoviny je od zvonáře Adama Taraba z Hradce Králové. Byl ulit v roce 1564. Má na sobě nápis: *“Tento zvon zlit ke cti a chvále Pamu Bohu všemohoucího a dobrým lidem nej ... Skrze mistra Adama Tarabo, zvonáře v Hradci Králové L.P. 1564.”* Zvon je ve velmi špatném stavu. Je silně znečištěn holubím trusem. Silná vrstva trusu pokrývá i celou stolicí. Kvůli ptactvu je zde udělána řada opatření. Doporučení zvon odborně a šetrně umýt a navoskovat. Při dřívějším nesprávném čištění zvonu byla použita drátěnka, která zvon poškodila.⁹⁶ Odborník by měl posoudit stav zvonové stolice, nakolik je narušena holubím trusem.

Kaple

Hroška

Kaple sv. Václava v Hrošce. Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V objektu se nachází jeden zvon. Nachází se v otevřené věžičce, kde není možné udělat opatření proti ptactvu, jelikož by to omezovalo vzhled a funkci zvonu. Zvon tak není chráněn před přírodními jevy a drobným ptactvem. Zvon je poháněn elektrickým lineárním pohonem.

Masty

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. Kaple Panny Marie v Mastech má jeden zvon. Zvon je umístěn ve věžičce, která nemá žádnou ochranu před ptactvem. Zvon je umístěn velmi vysoko, nelze proto přečíst nápisy.

⁹⁶ Viz. Obr.4 Zvon v Bílém Újezdu – poškození drátěnkou.

Rovné

Kaple navštívení panny Marie. Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. Zvon se nachází ve vysoké otevřené věži. Není zajištěno proti ptactvu a přírodním jevům. Zvon nemá patrné nápisy a působí v dobrém stavu.

Domašín

Osobní návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. V poutní kapli narození Panny Marie je umístěn jeden zvon. Byl ulit roku 1945 neznámým zvonařem. Zvon je velmi znečištěný holubím trusem a je od barvy. Doporučení zvon šetrně vyčistit a navoskovat.

Provoz

Návštěvou zvoničky zjištěny informace a stav zvonu. V dřevěné zvonici je umístěn jeden zvon. Byl ulit Oktávem Winterem z Broumova a není znám datum odlití. Zvon je v dobrém stavu.

Křovice

Návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli panny Marie se nachází jeden zvon. Zvon je umístěn v otevřené kapli, nelze sem dát ochranu proti ptactvu, která by nenarušila vzhled a funkci zvonu. Zvon byl ulit Rudolfem Manouškem. Je zavěšen na ocelovém nosníku a je v dobrém stavu.

Osečnice

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli sv. Jana Nepomuckého je umístěn jeden zvon. Zvon byl ulit v roce 1771. Je na něm vyobrazen sv. František Xaverský. Zvon je v dobrém stavu.

Lhota Netřeba

Návštěvou zvoničky zjištěny informace a stav zvonu. V otevřené dřevěné zvonici se nachází jeden zvon. Je zavěšen na dřevěné hlavě a je z roku 1925.

Studánka

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvon. V kapli panny Marie ve Studánce je umístěn jeden malý zvon ve věži. Věž je opatřena sítí proti ptactvu a přírodním vlivům. Kvůli této ochraně nelze přečíst případné nápisy na zvonech.

7.8. Zvony ve farnosti Kostelec nad Orlicí

Farnost Kostelec nad Orlicí se nachází v jižní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Borovnice (Homole, Přestavlky, Rájec), Doudleby nad Orlicí (Doudleby nad Orlicí, Vyhnánov, Příkazy), Chleny, Kostelec nad Orlicí (Koryta, Kostelec nad Orlicí, Kostecká Lhota, Kozodry), Krchleby (Krchleby, Brumbárov), Lhoty u Potštejna (Lhoty u Potštejna, Malá Lhota, Velká Lhota), Svídnice (Suchá Rybná, Svídnice), Synkov – Slemeno (Slemeno), Tutleky (Dubí, Tutleky), Vrbice (Chlíny, Vrbice)⁹⁷

Na území farnosti jsou čtyři kostely, tři kaple a dvě zvoničky se zvony:

- Filiální kostel sv. Apolináře, biskupa a mučedníka v Chlenách
- Děkanský kostel sv. Jiří, mučedníka v Kostelci nad Orlicí
- Hřbitovní kostel sv. Anny v Kostelci nad Orlicí
- Filiální kostel panny Marie Bolestné na Homoli v Malé Lhotě
- Kaple v Borovnici
- Zvonička v obci Rájec
- Kaple Suchá Rybná
- Kaple sv. Josefa ve Slemenu
- Zvonička v obci Vrbice

Kostely

Filiální kostel sv. Apolináře, biskupa a mučedníka v Chlenách

První zmínka o kostelu pochází z roku 1365. Původní kostel snad z 13. století, jenž byl přestavěn v gotický ve 14. století, byl nově vystaven v polovině 18. století.⁹⁸ Současná podoba kostela je ve stylu vrcholného baroka. V areálu kostela se nachází márnice se hřbitovem.

Zvony v kostele

Návštěvou kostela zjištěny informace a stav zvonů. V kostele se nachází tři zvony ve věži. Prostor věže je čistý a uklizený.

⁹⁷ Oficiální stránka Biskupství Královéhradeckého. [online]. [cit.2022-04-26]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

⁹⁸ Emanuel, POCHE a kol.: *Umělecké památky Čech 1*, Praha 1977, s. 499.

Velký zvon

Největší a nejstarší zvon v kostele byl odlit Adamem Tarabou v roce 1577 v Hradci Králové. Na zvonu je nápis: „*LETHA PANIE MDLXXVII SLYT CESTOD ELYASS STODOLY W HRADCY KRALOWY Z NAKLADU ADAMA TARABY*“.⁹⁹ Na první pohled je vidět, že zvon prošel v nedávné době velkou opravou. Je patrné, že zvon byl pootočen, má novou dřevěnou hlavu s novým kováním, nová valivá ložiska, nové srdce, byl kompletně vyčištěn a dostal lineární motor, který ho pohání. Okenice věže se samy otevírají a zavírají po dobu zvonění zvonu.

Umíráček

Je to malý zvon z roku 1601 od neznámého zvonaře z Hradce Králové. Na zvonu jen nápis: „*LETHA PANIE MDCI SLYT JEST ZWONTE TO W HRADCY NAD LABEM ODEMNE SYME ONA ZWONARZE*“.¹⁰⁰ Zvon je v místě ozdob pokryt barvou. Přes půl zvonu je velký nápis, který říká, že zvon patří Chlenám.

Malý zvon

Zvon ze zvonoviny byl ulit zvonařem Buřilem v roce 1927. Je na něm nápis: „*SVATÁ TEREZIČKO OBLAŽUJ NÁS BOŽÍ MILOSTÍ*“.¹⁰¹ Kromě zvonící páky, která je lehce uvolněná, je zvon v dobrém stavu.

Děkanský Kostel sv. Jiří, mučedníka v Kostelci nad Orlicí

První zprávy o kostele pocházejí již z roku 1323.¹⁰² V 18. století dochází k přestavbě kostela do pozdně barokního slohu. Dnešní podoba je z této doby.¹⁰³ V blízkosti kostela se nachází fara.

⁹⁹ Laskavé sdělení Chlenského kostelníka p. Krčmáře

¹⁰⁰ Laskavé sdělení Chlenského kostelníka p. Krčmáře

¹⁰¹ Laskavé sdělení Chlenského kostelníka p. Krčmáře

¹⁰² Oficiální stránky města Kostelec nad Orlicí. [online]. [cit.2022-04-26]. Dostupné z <https://www.tyniste.cz/>.

¹⁰³ Tamtéž.

Zvony v kostele

Osobní návštěva kostela, zjištění informací a stav zvonů. V kostele jsou tři zvony ve dvou průčelních věžích.

Sv. Mikuláš

Tento zvon byl ulit roku 1497 Janem Konvářem ve Starém městě a jedná se o jeden z nejstarších ve vikariátu. Jeho spodní průměr je 108 cm a celková výška je 116 cm. Visí v jižní věži kostela a vedle něho je ještě jedna prázdná stolice. Zvon byl už jednou otočen. Má překrásnou dřevěnou hlavu. Zvon je místy pokryt holubím trusem. Zvon je poháněn starým elektromotorem.

Sv. Ambrož

Tento monumentální zvon z roku 1568 od konváře Adama Taraby je zřejmě druhým největším zvonem ve vikariátu.¹⁰⁴ Jeho spodní průměr je 153 cm, výška k čepci je 115 cm a celková výška 146 cm. Zvon má velice vzácná překlápěcí ložiska, kterých je v Čechách jenom několik kusů.¹⁰⁵ Ve vikariátu jsou už jen u zvonu Kryštof v Rychnově nad Kněžnou. Zvon sv. Ambrož má rovněž překrásně zdobenou velkou dřevěnou hlavu. Zvon má zachovalou pouze jednu páku pro zvoníky, při jeho velikosti by měl mít minimálně dvě páky, nejlépe čtyři. Je poháněn starým elektromotorem.

Hřbitovní kostel sv. Anny v Kostelci nad Orlicí

Kostel sv. Anny byl postaven v letech 1686 – 1691. Jeho současná podoba je raně barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov.

Zvony v kostele

Osobní návštěva objektu při jeho rekonstrukci, zjištění, že se v dnešní době v kostele nenachází žádný zvon, ale jsou tam místa minimálně pro 3 menší zvony.

¹⁰⁴ Viz. Obr. 5. Zvon sv. Ambrož – vzácná překlápěcí ložiska

¹⁰⁵ Petr, Rudolf, MANOUŠEK, *Zvonařství*, Praha 2006, s. 128.

Poutní místo Homole

Filiální kostel Panny Marie Bolestné na Homoli

Biskup královéhradecký Jan z Talmberka posvětil nový kostel Panny Marie Bolestné na Homoli ve dnech 12. až 14. května 1696.¹⁰⁶ Děkan Kučera, pocházející z Hradce Králové ze zámožné kupecké rodiny, se výrazně postaral o zvelebení homolského kostela.¹⁰⁷ Současná podoba kostela je raně barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov, márnice a schodiště se sochami.

Zvony

Nedošlo k osobní návštěvě objektu. Informace o stavu zvonu je brán z citovaných pramenů. Většina zvonů, které se na poutním místě nacházely, byly zrekvírované. Ve věži zbyl pouze jeden malý zvon.¹⁰⁸

Kaple

Borovnice

Osobní návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. Ve výklenkové kapli v Borovnici se ve věžičce nachází malý zvon. Věž není zabezpečena před vletem ptactva či působením přírodních jevů. Zvon je umístěn vysoko, proto nejsou čitelné případné nápisy.

Rájec

Návštěva kaple zjištění informací a stavu zvonu. Ve výklenkové kapli je umístěn jeden zvon. Nachází se ve věži, které chybí zabezpečení proti ptactvu. Zvon se loupe.

¹⁰⁶ Jindřich, VANICKÝ, *Homol: Turistická perla Orlických hor*, na vlastní náklady 1995, s. 28.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Jiří, SLAVÍK, *Homole: Poutní kostel Panny Marie Bolestné*, Josefov 2019, s. 1–2.

Suchá Rybná

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. Výklenková kaple s jedním zvonem ve věžičce. Chybí zabezpečení proti ptactvu a přírodním jevům. Zvon je umístěn vysoko, nejsou tak čitelné nápisy.

Slemeno

Zjištění stavu zvonu a informace o něm osobní návštěvou objektu. V kapli sv. Josefa se ve věžičce nachází malý zvon. Je velmi špatně viditelný a nachází se vysoko. Nelze přečíst nápisy. Věž není chráněna před ptactvem.

Vrbice

Zjištění stavu zvonu a informace o něm osobní návštěvou objektu. Ve zvoničce se nacházejí dva zvony – větší a menší zvon. Větší zvon byl nechán odlit obcí Vrbice a menší zvon byl odlit v Rakousku. Zvony se nacházejí v otevřených oknech věže a nejsou chráněny proti ptactvu a přírodním jevům.

7.9. Zvony ve farnosti Lično

Farnost Lično se nachází téměř ve střední části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Lično (Lično, Ostašovice, Radostovice), Olešnice (Hoděčín)¹⁰⁹

Na území farnosti je jeden kostel a jedna kaple se zvony:

- Farní kostel Zvěstování páně v Ličnu
- Kaple v Radostovicích

Kostely

Farní kostel Zvěstování Páně v Ličně

Původně gotický kostel Zvěstování Panny Marie byl vystavěn roku 1380 na návrší nad návsi.¹¹⁰ V letech 1777-1780 přestavěn do současné podoby. V areálu kostela se nachází hřbitov a poblíž sousoší Panny Marie Bolestné.

Zvony v kostele

Osobní návštěvou kostela byly zjištěny informace a stav zvonů. V kostele jsou umístěny dva zvony – větší a menší zvon.

Velký zvon

Zvon ze zvonoviny byl ulit ve 3. čtvrtině 15. století v Hradci Králové neznámým zvonařem. V červenci roku 2021 byl kontrolován kampanologem pražské diecéze Petrem Váchou. Zvon má spodní průměr 101 cm, výšku 80 cm, tloušťku věnce 77 mm, hmotnost 658 kg. Jeho hlavní tón je a1. Zvon už byl jednou otočen kvůli výtluhu, který činil cca 9 %.¹¹¹ Po odborném posouzení kampanologem byl zvon shledán provozuschopný pouze je potřeba zvon

¹⁰⁹ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹¹⁰ Jan, ERŠIL, *Šlechtické znaky na stavebních památkách v okrese Rychnov nad Kněžnou*, (bakalářská práce), historický ústav, FFUHK, Hradec Králové 2021, s. 73.

¹¹¹ Mgr. Petr Vácha, protokol prohlídka zvonů kostel Zvěstování P. Marie, Lično, 19.6.2021.

otočit a bylo by vhodné vyměnit srdce. Opatřen je elektrickým pohonem.¹¹² Zvon visí v hlavním zvonovém prostoru věže. Věž uklizená a chráněná před ptactvem.

Malý zvon

Tento zvon je umístěn v sanktusce a byl ulit v roce 1925 v Chomutově Richardem Heroldem. Zvon má spodní průměr 35 cm s váhou asi 25 kg. Sanktusková věž je v rekonstrukci, proto chybí ochrana proti ptactvu. Doporučení po opravě ochranu nainstalovat.

Kaple

Radostovice

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace o stavu zvonu. Ve farnosti se nachází kaple v Radostovicích. V kapli je zvon z roku 1950 od firmy Zukov z Českého u Brna. Zvon má na sobě znak zvonařské rodiny Manoušků. Celé zvonové příslušenství je zrekonstruované a poháněné lineárním pohonem.

¹¹² Mgr. Petr Vácha, protokol prohlídka zvonů kostel Zvěstování P. Marie, Lično, 19.6.2021.

7.10. Zvony ve farnosti Neratov

Farnost Neratov se nachází ve východní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Bartošovice v Orlických horách (Bartošovice v Orlických horách, Malá Strana, Neratov, Nová Ves, Podlesí, Vrchní Orlice), Orlické Záhoří (Orlické Záhoří, Bedřichovka, Černá Voda, Jadrná, Kunštát, Trčkov, Zelenka)¹¹³

Na území farnosti jsou tři kostely se zvony:

- Filiální kostel sv. Marie Magdalény v Bartošovicích v Orlických horách
- Poutní kostel Nanebevzetí panny Marie v Neratově
- Filiální kostel sv. Jana Nepomuckého ve Vrchní Orlici
- Filiální kostel sv. Jana Křtitele v Kunštátu

Filiální Kostel sv. Marie Magdaleny v Bartošovicích v O. h.

Kostel sv. Marie Magdalény byl připomenut již ve 14. století.¹¹⁴ Několikrát byl přestavován v 16. a 17. století. V roce 1746 byl povýšen na farní kostel.¹¹⁵ V roce 1761 již stojí kamenný kostel. Současná podoba kostela je barokní, v areálu kostela se nachází hřbitov.

Zvony v kostele

Nedošlo k osobní návštěvě objektu. Informace o stavu zvonů popsán z citačních zdrojů. Původní zvony, které se v kostele nacházely, byly zrekvírovány. V kostele se v současné době nachází jenom umíráček. Umíráček váží 20 kg.¹¹⁶

¹¹³ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-25]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹¹⁴ Jiří, FUKS, Varhany Rychnovska, Rychnov nad Kněžnou 2010, s. 197.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 197.

¹¹⁶ Radka, HOLEDOVÁ – Pavel, VINKLÁT, *Album starých pohlednic: Orlické hory a Podorlicko*, Liberec 2006, s. 118.

Filiální Kostel sv. Jana Nepomuckého ve Vrchní Orlici

Původně dřevěný kostel. Kamenný kostel byl postaven v letech 1708 – 1712 Karlem Rheinem z Rokytnice.¹¹⁷ Ve světových válkách utrpěl kostel újmu, jak na vzhledu, tak ve svém zařízení. V současné době je stav kostela žalostný. Naštěstí již probíhají zásadní opravy. V areálu kostela se nachází hřbitov a rozpadlá budova márnice.

Zvony v kostele

Nedošlo k osobní návštěvě objektu. Z pramenů a knih nenalezeny informace o zvonu.

Poutní Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Neratově

Původně dřevěný kostel. V letech 1667 – 1668 přestavěn na kamenný kostel. Na konci druhé světové války kostel a jeho vybavení zničila Sovětská armáda. Současná podoba kostela je vrcholné baroko. Kostel je postupně obnovován. Poblíž kostela se nachází fara.

Zvony v kostele

Osobní návštěvou kostela zjištěny informace a stav zvonů. Dnes se v kostele nacházejí dva nové zvony od firmy Dytrichové-Tomáškové z Brodku u Přerova. Největší zvon sv. Archanděl Gabriel a menší zvon sv. Archanděl Michael. Zvony jsou v dobrém stavu.

V interiéru kostela je ještě zavěšen ocelový zvon od P. Manouška z roku 1918, který byl ulit v Brně. Zvon je v dobrém stavu.

¹¹⁷ Petr, ZÁMEČNÍK, *Vrchní Orlice, ves téměř zaniklá*, In: Horský kurýr, roč. 13, č. 7–8, Rokytnice v Orlických horách 2003, s. 10.

7.11. Zvony ve farnosti Opočno

Farnost Opočno se nachází v severozápadní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Opočno (Opočno, Podzámčí), Pohoří, Semechnice (Kruhovka, Podchlumí, Semechnice), Trnov (Trnov)¹¹⁸

Na území farnosti jsou tři kostely a dvě kaple se zvony:

- Děkanský kostel Nejsvětější Trojice v Opočně
- Klášterní kostel Narození Páně v Opočně
- Filiální kostel sv. Jana Křtitele v Pohoří
- Kaple panny Marie Bolestné v Semechnici
- Kaple sv. Panny Marie v Trnově

Kostely

Děkanský Kostel Nejsvětější Trojice v Opočně

Kostel děkanský Nejsvětější Trojice býval původně zámeckou kaplí sv. Ondřeje, apoštola.¹¹⁹ Roku 1567 nechal Vilém Trčka z Lípy postavit kostel. Další přestavby kostela probíhaly v 18. a 19. století. Současná podoba kostela je vrcholné baroko. Poblíž kostela se nachází Státní zámek Opočno.

Zvony

Osobní návštěvou kostela zjištěny informace a stav zvonů. V kostele se nachází dva zvony, Kliment a Václav.

Zvon Kliment

Zvon byl ulit ze zvonoviny a má spodní průměr 58 cm a výšku 53 cm. Na zvonu se nachází nápis: *„Tento zvon slit gest ke czti a chwale Panu Bohu wssemohuczemu nakladem*

¹¹⁸ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké.[online]. [cit.2022-04-25] Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹¹⁹ Antonín, FLESAR, *Popis historicko – archeologicko – statistický okresu Opočenského*, Hradec Králové 1895, s. 100.

*urozeneho pana a pana Wilima Trczky z Lipe a na Welissi a w Opocznie.*¹²⁰ Zvon je funkční a visí v pravé věži kostela. Zvoní se na něj ručně. Má dubovou hlavu s vyrytým rokem 1873. Zvon je pokryt holubím trusem, ale dlouhodobě se tam už holubi nenachází, takže doporučení zvon pouze vyčistit a navoskovat.

Zvon Václav

Spodní průměr zvonu je 45 cm a výška 41 cm. Zvon má nápis: *„Zdenyek Trczka z Lyppy na Lychtmburcze atd. Yhesus.*“¹²¹ Zvon je umístěn pod schodištěm kostela. Je naprasklý a schovaný na podlaze kostela. Na zvonu se nachází „rekvírovací“ označení číslem 8675 a kategorie „C“.

Zvonice u kostela Panny Marie v Opočně

Kostel Panny Marie

Původně dřevěný kostel. V 17. století výstavba kamenného kostela. V současné době má klasicistní podobu. V areálu kostela se nachází márnice, zvonice a hřbitov.

Zvony

Návštěvou zvonice zjištěny informace a stav zvonu. Ve zvonici se nachází dva funkční zvony. Nachází se tu dubová stolice s místem pro tři zvony. Revizní zpráva uvádí ještě menší stolicí pro zvon v západním okně. Bývaly tu ještě další čtyři zvony.

Zvon Václav

Zvon byl ulit v roce 1545 Václavem Farářem v Hradci Králové. Spodní průměr zvonu je 120 cm a jeho výška je 90 cm. Na zvonu je nápis: *„Leta Panie MDXXXXV tento zvon gest slit ke czti chwale Pnu Buohu skrz Waclawa Fararze, konwarze Myesstienina w miestie Hradczy Kralowy nad Labem na Wopoczne.*“¹²²

¹²⁰ Antonín, FLESAR, Popis historicko – archeologicko – statistický okresu Opočenského, Hradec Králové 1895, s. 100.

¹²¹ Tamtéž, s. 100.

¹²² Antonín, FLESAR, Popis historicko – archeologicko – statistický okresu Opočenského, Hradec Králové 1895, s. 100.

Zvon Ondřej

Zvon byl ulit v roce 1510 Ondřejem Žáčkem v Hradci Králové. Jeho spodní průměr je 90 cm a výška 73 cm. Na zvonu se nachází nápis: „*Slowo zustwa na wieky. Jan Nebozizek z Pardubic tento zvon kowal. W Patek před Sw.Mikulassem zanesen.*“¹²³ Zvon je v dobrém stavu.

Klášter v Opočně

Byl založen Ludvíkem Colloredem z Wallsee a jeho manželkou v roce 1673. V 18. století probíhala přestavba kostela. Jeho současná podoba je barokní. V areálu se nachází zahrada. Klášter patří městu, ale je využíván pro církevní potřeby. Neproběhla osobní návštěva objektu, od místního faráře známo, že se v objektu nachází jeden zvon.

Filiální Kostel sv. Jana Křtitele v Pohoří

Původně kaple zasvěcená sv. Janu Křtitelovi postavena roku 1863. V roce 1902 byl postaven kostel. Neproběhla osobní návštěva kostela, informace a stav zvonů popsán z citovaných zdrojů. V kostele se nachází stolice pro zavěšení dvou zvonů. Původní zvony byly zrekvírovány. V roce 2011 byl pro kostel ulit nový zvon ve zvonařské dílně Dytrychových.¹²⁴ Na zvonu je patron kostela sv. Jan Křtitel.

Kaple

Semechnice

Zjištěny informace a stav zvonu osobní návštěvou kaple. V kapli Nanebevzetí panny Marie Bolestné je umístěn jeden zvon. Zvon je umístěn v otevřeném výklenku, který nelze zajistit před vletem ptactva či přírodními jevy, z důvodu narušení funkce a vzhledu zvonu. Je umístěn velmi vysoko na dřevěné hlavě. Zvon vypadá v dobrém stavu.

¹²³ Antonín, FLESAR, Popis historicko – archeologicko – statistický okresu Opočenského, Hradec Králové 1895, s. 104.

¹²⁴ Digitální kronika obce Pohoří.[online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z https://www.obcepohori.cz/kronika/ocneni_stranek_kroniky_obce_pohori.php

Trnov

Neproběhla osobní návštěva kaple, informace o zvonu a jeho stavu převzaty z citovaných zdrojů. V kapli panny Marie v Trnově je zavěšen zvon, který byl ulit roku 1991 a má na sobě znak zvonařství Rodiny Dytrychových.¹²⁵

¹²⁵ Digitální kronika obce Pohoří.[online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z https://www.obecpohori.cz/kronika/ocneni_stranek_kroniky_obce_pohori.php

7.12. Zvony ve farnosti Přepychy

Farnost Přepychy se nachází v severozápadní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Bolehošť (Bolehošť, Bolehošťská Lhota, Lipiny), Mokré, Očelice (Očelice), Opočno (Čánka, Dobříkovec), Přepychy, Trnov (Zádolí, Záhornice, Malá Záhornice, Záhornice)¹²⁶

Na území farnosti je jeden kostel, čtyři kaple a jedna zvonička se zvony:

- Farní kostel sv. Prokopa, opata v Přepychách
- Kaple sv. Petra a Pavla v Očelicích
- Kaple Nanebevzetí Panny Marie v Čánce
- Zvonička v Zádolí
- Kaple Matky Páně v Záhornici
- Kaple v Bolehošti

Kostely

Farní kostel sv. Prokopa, opata v Přepychách

Založený roku 1361. Roku 1574 kostel obnoven.¹²⁷ Současná podoba kostela je renesanční s prvky pozdní gotiky. V areálu kostela se nachází hřbitov.

Zvony

Proběhla osobní návštěva kostela. Pro popis stavu zvonu využity revizní zprávy. V kostele jsou umístěny čtyři zvony, které se nacházejí ve věži. Dva z těchto zvonů prošly v letech 2016-18 rekonstrukcí. Malý litinový zvon visí v okně, kde není chráněn vůči povětrnostním vlivům. Návštěvou byl zjištěn funkční systém ochrany před ptactvem. Všechna okna jsou chráněna pletivem. Jedno z oken má klec, která slouží ptákům jako úkryt před nepříznivým počasím, do věže jako takové se ale nedostanou.

¹²⁶ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-26]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹²⁷ Antonín, FLESAR, Popis historicko – archeologicko – statistický okresu Opočenského, Hradec Králové 1895, s. 104.

Nejstarší zvony a jejich restaurování

Jedná se o zvony, které ulil zvonář Václav Farář v Hradci Králové. Největší zvon byl ulit v roce 1545. Jeho spodní průměr je 119,5 cm, síla věnce je 9,4 cm a váha 1051 kg.¹²⁸

Menší zvon byl ulit v roce 1559. Jeho spodní průměr je 86 cm, síla věnce 6,2 cm a váha 379 kg.¹²⁹ Zvony prošly v minulosti nesprávnou opravou, kdy jim byla nesprávně zkrácena srdce. Zvony byly otočeny o 90°. Byly jim nainstalovány elektrické motory, které znemožnily citlivé rozpořbování zvonů, a to způsobovalo větší nárazové namáhání, které zapříčinilo vytloukávání zvonoviny v místě úderu. Svědčí o tom i míra výtluků: za 400 let (do roku 1945) zvonění dosáhla míra výtluku na velkém zvonu 8,5 % a na malém 9.6 %. Po 70 letech dosáhla míra výtluku u velkého zvonu 6,3 % a u malého 4,8 %.¹³⁰ U obou zvonů byla dřevěná hlava vyměněna za ocelový nosník. Oba zvony jsou již na ruční zvonění a jsou využívány pouze pro slavnostní příležitosti, jelikož pravidelné zvonění obstarává nový zvon sv. Václav.

Zvon sv. Václav

Byl ulit v roce 2018 P. R. Manouškem v Astenu v Nizozemí. Je to asi jediný zvon ve vikariátu, který byl odlit mimo Českou republiku. Zvon váží 587 kg, spodní průměr má 97,4 cm a sílu věnce 7,2 cm.¹³¹

Kaple

Očelice

Osobní návštěvou zjištěny informace o zvonu a jeho stavu. Kaple sv. Petra a Pavla v Očelících má jeden zvon, který byl odlit roku 1861. Závěs, na kterém zvon visí, působí nově.

¹²⁸ Petr, Rudolf, MANOUŠEK, *protokol o akustické zkoušce zvonu kostel sv. Prokop, Přepychy 20.11.2018.*

¹²⁹ Tamtéž.

¹³⁰ Petr, Rudolf, MANOUŠEK, *restaurátorská zpráva o restaurování zvonu kostela sv. Prokopa, Praha 28.11.2018.*

¹³¹ Petr, Rudolf, MANOUŠEK, *restaurátorská zpráva o restaurování zvonu kostela sv. Prokopa, Praha 28.11.2018.*

Čánka

Návštěvou kaple zjištěny informace o zvonu a jeho stav. V kapli Nanebevzetí Panny Marie v Čánce je umístěn zvon, který se nachází ve štítu kaple. Není nijak chráněn před ptactvem či nepřízní počasí. Zvon byl ulit roku 1723 v Praze zvonařem Valentine Lissiackem.

Bolehošť

Zjištění stavu a informací o zvonu osobní návštěvou kaple. V lucerně věžičky kaple se nachází zvon, který byl ulit v roce 1644. Lucerna je opatřena proti vletu ptactva. Zvon je v dobrém stavu.

Záhornice

Zjištění stavu zvonu a informací osobní návštěvou kaple. V kapli Matky Páně v Záhornici je ve štítu zavěšen zvon. Zvon byl ulit v České u Brna firmou Kovilit. Je z roku 1954. Zvon není v dobrém stavu. Má značnou korozi a loupe se.

Zádolí

Osobní návštěvou zjištěny informace a stav zvonu ve zvoničce v Zádolí. Zvonice je z roku 2016. Zvon není chráněn před vletem ptactva či nepříznivým počasím. Ochrana sem nelze umístit z důvodu narušení funkce a vzhledu zvonu. Zvon byl ulit roku 1950. Má na sobě nápis „*Věnovali občané ze Zádolí*“. Na zvonu se nachází znak rodiny Manoušků.

7.13. Zvony ve farnosti Rokytnice v Orlických horách

Farnost Rokytnice v Orlických horách se nachází ve východní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Pěčín, Rokytnice v Orlických horách (Nebeská Rybná, Hamernice, Popelov, Dolní Rokytnice, Hanička, Horní Rokytnice, Panská Pole, Prostřední Rokytnice), Říčky v Orlických horách, Zdobnice (Zdobnice, Kačerov, Kunčina Ves, Souvlastní, Zdobnička)¹³²

Na území farnosti jsou čtyři kostely a tři kaple se zvony:

- Filiální kostel narození sv. Jana Křtitele v Pěčíně
- Filiální kostel sv. Filipa a Jakuba, apoštolů v Nebeské Rybné
- Farní kostel Všech svatých v Rokytnici v Orlických horách
- Filiální kostel Nejsvětější Trojice v Říčkách v Orlických horách
- Kaple Panny Marie v Panském poli
- Kaple Panny Marie Královny v Souvlastní
- Kaple sv. Anny v Rokytnici v Orlických horách

Farní Kostel Všech svatých v Rokytnici v Orlických horách

Poprvé je kostel v Rokytnici v Orlických horách zmiňován v roce 1369.¹³³ Kostel byl přestaven v letech 1679 -1684. Současná podoba kostela je raně barokní.

¹³² Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online].[cit.2022-04.26]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹³³ Kristýna, KALEDOVÁ, *Topografie kostelní sítě a klérus kosteleckého děkanátu do doby husitské*, (diplomová práce), Ústav pomocných věd historických a archivnictví, Brno 2020, s. 190.

Zvony v kostele

Do objektu nebyl umožněn přístup. Informace o zvonech popsány z citovaných zdrojů. Při obou světových válkách došlo ke zrekvírování původních zvonů.¹³⁴ Až do roku 2018 se v kostele nenacházel žádný zvon. V tomto roce došlo k odlití tři nových zvonů zvonařskou firmou Tomášková-Dytrychová.

Filiální kostel narození sv. Jana Křtitele v Pěčíně

Kostel byl postaven roku 1788 Janem Kumpertem a Václavem Pejchou. Současná podoba kostela je barokní. V areálu kostela se nachází márnice a hřbitov.

Zvony v kostele

Nebyl umožněn přístup do objektu. Informace a stav zvonu popisován z citovaných zdrojů. Dnes se v kostele nachází pouze jediný zvon, který je podle odborníků ulit v období od 13. do 1. poloviny 15. stol. Zvon nese latinský nápis: „*VIVOS VOCO MORTUOS PLA(N)GO FULGURA FRANGO DOMINUS VOBISC(U)M*“. Český překlad zní: „*Živé volám, mrtvé oplakávám, blesky lámu, Pán s Vámi*“.¹³⁵ Býval tu druhý zvon z roku 1460, který je považován za jeden z nejstarších datovaných zvonů v České republice.

Filiální kostel sv. Filipa a Jakuba, apoštolů v Nebeské Rybné

V Nebeské Rybné stál původně dřevěný kostel.¹³⁶ V 19. století byl postaven kamenný kostel. Současná podoba kostela je klasicistní. Poblíž kostela stojí fara.

Zvony v kostele

Dnes v kostele visí pouze jeden zvon z roku 1923 od zvonaře Richarda Herolda Komotaua o hmotnosti 75 kg. Od tohoto zvonaře visel ještě zvon o hmotnosti 280 kg.¹³⁷

¹³⁴ Hana, FERENCOVÁ a kol., *Rokytnice v Orlických horách 1318 – 2018*, Rokytnice v Orlických horách 2018, s. 545 – 7.

¹³⁵ Věra, Slavíková, *Pěčínské zvony*, Ústí nad Orlicí 2002, s. 27.

¹³⁶ Bohumír, DRAGOUN – Pavel, GEBOUSKÝ a kol., *Říčky v Orlických horách a Nebeská Rybná na starých pohlednicích*, Hlinné 2020, s. 109.

¹³⁷ Tamtéž, s.109.

Filiální kostel Nejsvětější Trojice v Říčkách v Orlických horách

Roku 1790 byl položen základní kámen kamenného kostela, dostavěného r. 1792 a zasvěceno opět Nejsvětější Trojici.¹³⁸ Interiér kostela je barokní a klasicistní. Současná podoba kostela je barokní.

Zvony v kostele

Nebyl umožněn přístup do objektu. V citované publikaci zmínka o třech zvonech, které se v kostele nacházely.¹³⁹ Bohužel není známo, zda se v kostele nějaký zvon i v současnosti nachází.

Kaple

Panské pole

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli Panny Marie v Panském poli je umístěn zvon ve vysoké věžičce. Kvůli svému umístění nejsou viditelné nápisy a stav zvonu. Věži chybí ochrana proti ptactvu.

Souvlastní

Návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. V kapli Panny Marie Královny v Souvlastní je ve věži umístěn malý zvon. Věž není chráněna před ptactvem a nepříznivým počasím. Kvůli vysokému umístění zvonu nejsou viditelné nápisy na zvonech a jeho stav.

Rokytnice v Orlických horách

Zjištěny informace a stav zvonu osobní návštěvou kaple. V kapli sv. Anny v Rokytnici v Orlických horách je umístěn v otevřené vysoké věži malý zvon. Věž není chráněna před ptactvem a přírodními jevy. Na zvonu nejsou čitelné nápisy kvůli jeho umístění.

¹³⁸ Bohumír, DRAGOUN – Pavel, GEBOUSKÝ a kol., *Říčky v Orlických horách a Nebeská Rybná na starých pohlednicích*, Hlinné 2020, s. 23.

¹³⁹ Tamtéž, s. 23.

7.14. Zvony ve farnosti Rybná nad Zdobnicí

Farnost Rybná nad Zdobnicí se nachází v jihovýchodní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Rybná nad Zdobnicí (Dvorek, Rybná nad Zdobnicí), Záchlumí (Bohousová, Litice nad Orlicí, Záchlumí).¹⁴⁰

Na území farnosti je jeden kostel, dvě kaple a jedna zvonička se zvony:

- Farní kostel sv. Jakuba Staršího, apoštola v Rybné nad Zdobnicí
- Zvonička Dobrého pastýře v Litici nad Orlicí
- Zvonička v Záchlumí

Kostely

Farní Kostel sv. Jakuba Staršího, apoštola v Rybné nad Zdobnicí

Původně dřevěný kostel. V 18. století přestavba kostela na zděný. Současná podoba kostela je barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov.

Neproběhla osobní návštěva kostela. Informace a stav zvonů popsán z citovaných zdrojů. V kostele je zavěšen jeden velký zvon, který je zasvěcen sv. Jakubovi a byl ulit roku 1558.¹⁴¹

Kaple

Litice nad Orlicí

Osobní návštěvou zjištěny informace a stav zvonu. Ve zvonici Dobrého pastýře v Litici nad Orlicí je umístěn zvon, který byl ulit v Hradci Králové firmou Bělohoubek.

Záchlumí

Návštěvou zvoničky zjištěny informace a stav zvonu. Je zde zavěšen malý zvon, který byl ulit v HK.

¹⁴⁰ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹⁴¹ Oficiální stránky obce Rybná nad Zdobnicí. [online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z <https://obec.rybna.cz/>.

Bohousová

Návštěvou zvoničky zjištěny informace a stav zvonu. Je zde zavěšen malý zvon, který byl ulit Laetitií Dytrichovou v roce 1985.

7.15. Zvony ve farnosti Rychnov nad Kněžnou

Farnost Rychnov nad Kněžnou se nachází ve střední části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Javornice (Jaroslav, Javornice, Blatiny, Přím), Liberk (Bělá, Hláska, Liberk, Prorubky, Rampuše), Lukavice, Rychnov nad Kněžnou (Dlouhá Ves, Končiny, Jámy, Lipovka, Lokot, Panská Habrová, Rychnov nad Kněžnou), Synkov – Slemeno (Jedlina)¹⁴²

Na území farnosti je šest kostelů, sedm kaplí a dvě zvoničky se zvony:

- Filiální kostel sv. Jiří Mučedníka v Javornici
- Filiální kostel sv. Jana Nepomuckého v Bělé
- Filiální kostel sv. Petra a Pavla, apoštolů v Liberku
- Filiální kostel Nanebevzetí Panny Marie v Lukavici
- Děkanský kostel sv. Havla, opata v Rychnově nad Kněžnou
- Zámecký kostel Nejsvětější Trojice v Rychnově nad Kněžnou
- Kaple Panny Marie v Prorubkách
- Kaple Panny Marie v Rampuši
- Kaple sv. Bartoloměje, apoštola v Lipovce
- Kaple Proměnění Páně v Rychnově nad Kněžnou
- Kaple sv. Jana Nepomuckého v Rychnově nad Kněžnou
- Zvonička v Jaroslavu
- Kaple v Hlásce
- Kaple v Lokotu
- Zvonička v Panské Habrové

¹⁴² Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>

Kostely

Filiální kostel sv. Jiří Mučedníka v Javornici

Původně dřevěný kostel. Současný pozdně barokní kostel sv. Jiří byl vystavěn v letech 1785-1787.¹⁴³ Současná podoba kostela je pozdně barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov.

Zvony v kostele

Osobní návštěvou kostela zjištěny informace a stav zvonu. V kostele je umístěn jeden zvon. Má stejné parametry a je vzhledově stejný jako zvon Kryštof, který se nachází ve zvonici kostela Nejsvětější Trojice v Rychnově nad Kněžnou. Byl ulit v roce 1602 mistrem Janem Benešovským z Moravské Třebové, ale značka zvonaře patří jeho synovi Silvestrovi. Na zvonu je informace, že byl ulit hned po odlití zvonu Kryštof. Má i stejnou výzdobu a jsou v něm odlity mince, kterých je možná 20.¹⁴⁴ Zvon vypadá v dobrém stavu, je čistý, jen kování na hlavě je značně zrezivělé, jedna strana hlavy je opravovaná a jedno ložisko není správně zajištěno. Ve zvonícím prostoru se nachází ještě jedna prázdná stolice, kde jenom visí hlava bez zvonu.

Filiální kostel sv. Petra a Pavla, apoštolů v Liberku

Vznik původního kostela je zřejmě možno hledat nejpozději na počátku 14. století.¹⁴⁵ Dřevěný kostel dal v letech 1691-1696 postavit Norbert Libštejnský z Kolovrat.¹⁴⁶ Současná podoba kostela je rané baroko. V areálu kostela se nachází hřbitov, zvonice a fara.

Zvony v kostele

Z návštěvy areálu kostela zjištěny informace a stav zvonu. Na kostele v sanktusce je zavěšen malý zvon, umíráček. Umíráček je zavěšen na dubové dřevěné hlavě.

¹⁴³ Emanuel, POCHE, *Umělecké památky Čech díl 1*, Praha 1977, s. 577.

¹⁴⁴ Viz. Obr.6 zvon v Javornici a jeho výzdoba

¹⁴⁵ Karel, KUČA, *Dřevěné a polodřevěné kostely, kaple a zvonice České republiky*, Praha 2015, s. 223.

¹⁴⁶ Tamtéž, s.223.

Neproběhla osobní návštěva vnitřku kostela ani zvonice z důvodu organizačních problémů daného objektu. Informace a stav zvonů popsán z citovaných zdrojů. Ve věži kostela je zavěšen stále funkční pozdně gotický zvon, ulit v roce 1589 zvonařem Hansem Pauerem.¹⁴⁷ Ve zvonici se již zvony nenachází.

Filiální kostel sv. Jana Nepomuckého v Bělé

Kostel v Bělé byl postaven teprve v roce 1736. K dalšímu rozšíření došlo v roce 1771 a v roce 1853 se kostel stal farním.¹⁴⁸ Současná podoba kostela je barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov a zvonice.

Návštěvou kostela zjištěny informace a stav zvonů. V kostele se zvony nenacházejí, jsou tu pouze závěsy na malé zvony. V areálu kostela se nachází zvonice, kam z důvodu organizačních problémů daného objektu nebyl umožněn přístup. Z citovaných zdrojů zjištěno, že je ve zvonici umístěn jeden zvon z roku 1731.¹⁴⁹

Filiální kostel Nanebevzetí panny Marie v Lukavici

Kostel postaven v 18. století. Současná podoba kostela je barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov, márnice a fara.

Zvony v kostele

Návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. Informace o stavu zvonu čerpány z revizních zpráv. Ve věži kostela je umístěn jeden zvon. Nachází se tu ještě dvě prázdné zvonové stolice.

¹⁴⁷ Karel, KUČA, Dřevěné a polodřevěné kostely, kaple a zvonice České republiky, Praha 2015, s. 226.

¹⁴⁸ Tamtéž, s.47.

¹⁴⁹ Tamtéž, s.48.

Stávající zvon byl ulit Václavem Farářem v Hradci Králové v roce 1561. Zvon má spodní průměr 925 mm. Na zvonu je nápis: „*LETA PANE MDLXI TENTO ZWON GEST DYELAN KECZTY CHWALE PANV BOHV.*“ V roce 2014 proběhla rekonstrukce zvonařem Michalem Votrubou. Úbytek materiálu v místě úderu srdce činil 12,5 a 14 %, což bylo více, než je povoleno.¹⁵⁰ Proto se zvon otočil o 90 stupňů. Původní srdce tlouklo nepravidelně, a tak se muselo vyměnit za srdce, které bylo získáno z kostela v Bosni u Mnichova Hradiště.¹⁵¹ Kvůli otočení zvonu se musel vyrobit šanýr, jako nový závěs pro srdce. Upravila se i dřevěná hlava kvůli tomu, že ucha koruny nezapadaly po otočení do zadlabaných děr. Velká část kovaných součástí se musela vyrobit znovu a zvon byl komplet vyčištěn a nakonzervován. Bylo zachováno ruční zvonění. Zvonící prostor je uklizený a čistý.

Děkanský kostel sv. Havla, opata v Rychnově nad Kněžnou

Farní kostel byl postaven ve 13. století. V 16. a 17. století došlo k vyhoření kostela i s jeho dřevěnou zvonící. Poslední velká přestavba proběhla v roce 1893.¹⁵² Současná podoba je gotická. Poblíž kostela se nachází zvonice a socha sv. Havla.

Zvony v kostele

Návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonů. V kostele jsou zvony zavěšeny ve věžích. V hlavní věži je zavěšen velký zvon a na sanktusníku se nachází umíráček.

Velký zvon

Zvon ze zvonoviny, umístěný v lucerně na hlavní věži, byl ulit firmou Zukov Česká u Brna v roce 1952. Jeho spodní průměr je 59 cm. Má na sobě nápis: „*Na památku Vldp. Msgre Frant. Machače. 12.8.1949 Rychnov nad Kněžnou, zvon ulit L.P. 1952 – ZUKOV Česká u Brna.*“¹⁵³ Má dřevěnou hlavu a je umístěn na dřevěné stoličce v lucerně hlavní věže. Zvon je pokryt ptačím trusem. Srdce se nepohybuje v ose a je dost navolno. V mazu ložisek jsou nečistoty. Doporučení upevnit srdce zvonu, vyčistit jeho povrch a navoskovat.

¹⁵⁰ Michal, VOTRUBA, *Zpráva o prohlídce zvonu z roku 1561 zavěšeném v kostele nanebevzetí Panny Marie*, Rychnov nad Kněžnou 9.5.2015.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Rudolf, ZRUBEK, *Doumus Sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1993, s. 3–8.

¹⁵³ Tamtéž, s.14.

Umíráček

Zvon je umístěn v lucerně sanktusníku, byl ulit firmou Zukov Česká u Brna v roce 1952. Jeho spodní průměr je 42 cm a výška 35 cm. Na zvonu je nápis: „Zukov Česká u Brna“ a „Sv. Havel Mortuos voco Rychnov nad Kněžnou 1952“ se znakem zvonaře.¹⁵⁴ Zvon je funkční a má nový provaz na zvonění. Jen u ložisek je znečištěn mazem.

Místní historik Rudolf Zrůbek píše, že v kostele se nachází ještě jeden menší zvon z roku 1952 od R. Manouška.¹⁵⁵ Návštěvou objektu zjištěno, že zvon se nenachází na popisovaném místě, ale je umístěn na kapli Proměnění Páně v Rychnově nad Kněžnou. V kostele sv. Havla už by pro zvon nebylo místo.

Vedle kostela se nachází zvonice, ve které je umístěn jeden zvon. Proběhla osobní návštěva zvonice.

Zvon Ave Maria / sv. Norberta a Lipolta

Zvon ze zvonoviny, umístěný ve zvonici, byl ulit v roce 1545 zvonařem Václavem Farářem v Hradci Králové. Zvon má spodní průměr 1165 mm, s původní silou věnce 95 mm, hmotností 1200-1300 kg a nápisem: „*Tento zvon slyt gest w miestie Gradczy nad Labem do miesta Richnowa ke czti a chwale Panu Bohu a Wssy rzyssy nebesky letho Panie MDXXXXV skrz Waczlawa Konwarze Fararze.*“¹⁵⁶ Stav zvonu byl kampanologem Manouškem prohlášen za kritický a dlouhodobě se na něj nezvoní. Výtluk na věnci je 17 a 20 %.¹⁵⁷ Kritická hranice je 10 %. Zvon nikdy nebyl otáčen a má původní hlavici s kováním, které je v poměrně dobrém stavu. Zachycení srdce je nedostatečné a nebezpečné jak pro zvon, tak pro lidi. Jako řešení se navrhuje otočení zvonu o 30-40°. Pro tento případ by bylo potřeba vyrobit novou dřevěnou hlavu s kováním. Dále potřeba navařit zvonovinu na původní sílu věnce. U této varianty by bylo možno zachovat stávající příslušenství. Zvon pokryt ptačím trusem. Doporučení zvon vyčistit a nakonzervovat. V případě, že by došlo k otočení zvonu, by mohla být obnovena funkce zvonu.

¹⁵⁴ Rudolf, ZRŮBEK, *Doumus Sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1993, s. 3–8.

¹⁵⁵ Rudolf, ZRŮBEK, *Doumus Sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1993, s.14.

¹⁵⁶ Tamtéž, s.14.

¹⁵⁷ Petr Rudolf, MANOUŠEK, protokol z prohlídky zvonu Ave Maria, Kostel sv. Havla Rychnov nad Kněžnou, 17.2.2018.

Zámecký Kostel Nejsvětější Trojice a zvonice

Kostel byl stavěn v 16. a 17. století. V roce 1713 došlo k přestavbě kostela Janem Blažejem Santini Aichlem. Nechal gotickou věž přestavět na barokní, a inventář kostela z roku 1730 obsahuje zmínku o velkém zvonu, malém zvonu a třech zvoncích.¹⁵⁸ V roce 1798 kostel přišel kvůli požáru o krov, klenbu a zřejmě i věž, která už nikdy nebyla obnovena.¹⁵⁹ Po tomto roce končí veškeré zmínky o zvonech.¹⁶⁰ Na kostele se nachází jeden zvon. Prozkoumán byl při výškových pracích, které na kostele prováděl kolega, který pomáhal s fotografickou dokumentací zvonů pro bakalářskou práci, které se nacházejí na nebezpečných, vysokých a nepřístupných místech. Pro tuto činnost má veškerá povolení.

Zvony v kostele

V kostelní věžičce je zavěšen malý umíráček. Je ze zvonoviny, jeho průměr je 46,5 cm a výška 35,5 cm.¹⁶¹ Byl ulit v roce 1843 zvonařem Bellmanem v Praze. Jeho závěsný mechanismus je značně zkorodován a celý zvon se v závěsu viklá. Dubová hlava má šířku 48 cm a výšku 19,5 cm. Jsou na něm nápisy: „*Fusa Pragae a carolo Bellman.*“¹⁶² ve středu zvonu je vyobrazena sv. Rosalia a pod ní další nápis: „*Imenu sw. Rozy Wenowán – 1843*“ a „*Ty zwestuji radost mestu tu deni, a mir bud' tvoje stále zneni.*“¹⁶³ A nejspodnější nápis: „*Nakladam jeho wzn. Wys uroz. Františka Antonina Hra. Z Kolowrat-Liebsteinskeho I.C.M TAI. Rady Ministra Rytire Zlat. Rouna.*“¹⁶⁴

Vedle kostela se nachází zvonice. Osobní návštěvou zvonice zjištěny informace a stav zvonů.

Zvonice se zvonem Kryštof

Zvonice byla dostavěna v roce 1604 a byla postavena pouze pro jeden zvon, a to zvon Kryštof, který by odlit v roce 1602.

¹⁵⁸ Rudolf, ZRŮBEK, Doumus Sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou, Rychnov nad Kněžnou 1993, s.18.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 18.

¹⁶⁰ Tamtéž, s.18

¹⁶¹ Laskavé sdělení Jakuba Košťálka, který prováděl výškové práce na objektu.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ Tamtéž.

Zvon Kryštof

Kryštof je největší zvon ve vikariátu a 8. největší v České republice. Byl odlit pokrokovým zvonařem Janem Benešovským z Moravské Třebové v prostoru mezi zvonící a kostelem Nejsvětější Trojice. Jan Benešovský je zmíněn jako autor zvonu, ale samotné odlití řídil jeho syn Silvestr, který má na zvonu odlitou i svoji značku.¹⁶⁵ Výška zvonu je 147 cm bez koruny. S korunou má 186 cm a jeho průměr je 197 cm.

Zvon Kryštof a jeho příslušenství bylo několikrát opravováno. V roce 1737 proběhla první oprava, a to výměna srdce. V 19. století bylo narušené zdivo a nemohlo se zvonit, poté došlo k jeho opravě. Ve 20. století byla provedena revize a doporučeny následující opravy: srdce, ložiska a celého závěsného systému. Zvon měl instalován i mazací čerpadlo, které dodávalo olej do ložisek. Problém byl, že na olej se vázal prach a nečistoty a tím znemožňovali hladký pohyb ložisek. Ložiska se nehýbala správně a vznikal na nich žlábek, který nebyl na obou stranách rovnoměrný a narušilo se vyvážení zvonu.

V roce 2002-2003 provedena rekonstrukce zvonařem a soudním kampanologem Petrem Rudolfem Manouškem. Při revizní kontrole, která rekonstrukci předcházela, bylo doporučeno otočení celého zvonu 90° kvůli značnému vytlučení věnce v místech úderu srdce a hrozcímu puknutí zvonu.¹⁶⁶ Předpokládalo se značné poškození ložisek, které nešlo plně ověřit, dokud bude zvon zavěšen. Celý zvon byl sesazen na speciální ocelovou konstrukci s točnou pod zvonem na jeho požadované otočení. Kvůli otočení zvonu a nesymetrickému uspořádání úchytných ramen na koruně zvonu bylo potřeba nově vytvořit spodní dřevěný díl dubové hlavice a vydlabat nové pozice koruny.¹⁶⁷ Ze stejného důvodu bylo potřeba vytvořit nové kování pro uchycení zvonu k dubové hlavě. Bylo nutno vyměnit srdce, jelikož staré srdce vyselo na oku, které je napevno přilito ke zvonu a nelze ho natočit na požadovaný úhel. Pro tento účel byl vytvořen speciální závěs tzv. šarnýr. Jen se muselo vyrobit srdce s jinými parametry, které bude viset na několika vrstvách koženého pásu pojištěných plechem proti případnému utržení kožených pásů. Poškození překlápěcích ložisek bylo větší, než se předpokládalo, a musely se vyrobit nové. Při rekonstrukci byl celý zvon řádně zbaven nečistot a chemicky patinován a konzervován voskem. Po této rekonstrukci byl Kryštof opět funkční. Poprvé po rekonstrukci se na něho zvonilo dne 19. 4. 2003. Následující den při zvonění praskl

¹⁶⁵ Leoš, MLČÁK, *Zvony na Moravě a ve Slezsku*, Olomouc 2014, s.96.

¹⁶⁶ Petr, Rudolf, MANOUŠEK, *restaurátorská zpráva o restaurování památného zvonu Kryštof v Rychnově nad Kněžnou*, Praha 23.6.2003.

¹⁶⁷ Tamtéž

závěs srdce a srdce vypadlo a prorazilo podlahu. Následné zkoušky odhalily skrytou vadu závěsu a nepomohlo ani velké namáhání při chytání srdce do lana. Byl vyroben nový díl s atestací a po zkouškách byl zvon znovu funkční. Pokud dojde k dalšímu vytlučení, tak už nebude zvon, jak otočit. Předpokládaný způsob opravy bude navaření zvonoviny na vytlučená místa věnce, čímž se zvonu vrátí jeho původní životnost.¹⁶⁸ Na zvon se zvoní každou neděli. Na zvon zvoní šest part zvoníků. Zvonice je přístupná veřejnosti.

Kaple

Rychnov nad Kněžnou

Kaple Proměnění Páně v Rychnově nad Kněžnou

Zjištění informací a stavu zvonu osobní návštěvou objektu. V kapli je zavěšen zvon v otevřeném průčelí nad vchodem do kaple. S použitím dalekohledu zjištěn nápis na zvonu: *“Zdávas Maria!”*

Rychnov nad Kněžnou

Kaple sv. Jana Nepomuckého ve Studánce u Rychnova nad Kněžnou

Návštěvou objektu zjištění informací a stavu zvonu. Kaple sv. Jana Nepomuckého, jak ji můžeme znát v dnešní podobě, byla postavena v roce 1902 a v lucerně má jeden malý zvon.¹⁶⁹ Zvon je ze zvonoviny a má na sobě nápis: *“NA PAMATKU OD KLARY ŠTUEFER Z GLERN ROZENA CZEYPKOVA, 1887.”*

Prorubky

Návštěvou objektu zjištění informací a stavu zvonu. V kapli Panny Marie v Prorubkách je umístěn zvon ve věži. Věž nemá ochranu proti ptactvu a přírodním jevům. Zvon byl odlit roku 1991.

¹⁶⁸ Petr, Rudolf, MANOUŠEK, *restaurátorská zpráva o restaurování památného zvonu Kryštof v Rychnově nad Kněžnou*, Praha 23.6.2003.

¹⁶⁹ Rudolf, ZRUBEK, Doumus Sancte: *Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1993, s.36.

Rampuše

Zjištění informací a stavu zvonu osobní návštěvou objektu. V kapli Panny Marie v Rampuši je zavěšen zvon od Oktáva Wintera z roku 1920. Odlit byl v Broumově.

Lipovka

Návštěvou objektu zjištění informací a stavu zvonu. V kapli sv. Bartoloměje, apoštola v Lipovce je zavěšen zvon ve vysoké věžičce, která nemá ochranu proti ptactvu. Zvon byl odlit Ignácem Drackem

Lokot

Zjištění informací a stavu zvonu osobní návštěvou objektu. Kaplička v Lokotě má zvon z roku 1734, který byl ulit v Kadani. Zvon není kryt před nepřízní počasí ani ptactvem.

Jaroslav

Osobní návštěvou zvoničky zjištěny informace a stav zvonu. Zvonice má novou konstrukci. Není chráněna před ptactvem a nepříznivým počasím. Ochrana nelze umístit, bránila by funkci a poškozovala vzhled zvonu. Zvon je umístěn vysoko. Případné nápisy na něm nejsou čitelné.

Hláska

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli v Hlásce se nachází zvon odlitý roku 1874. Zvon je umístěn ve štítu, který není chráněn před ptactvem.

Panská Habrová

Zjištění informací a stavu zvonu osobní návštěvou objektu. Ve zvoničce v Panské Habrové je umístěn malý zvon. Je zavěšen na dubové hlavě v otevřené zvonici bez možnosti vložení ochrany proti ptactvu a přírodním jevům.

Zámecký areál v Rychnově nad Kněžnou

Areál se skládá ze zámku, kostela Nejsvětější Trojice se zvonící, kaple a parku s jízdárnou. Celý areál patří rodu Kolovrat-Krakovským a do dnešní podoby ho patrně uvedl slavný architekt Jan Blažej Santini-Aichel začátkem 18. století.

Zámek

Osobní návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. Na rychnovském zámku sice není žádný zvon, ale zámek má dvě hodinové věže s cimbály, o kterých není nikde zmínka. V západní věži jsou nehodnotné ocelové cimbály s průměrem 36,5 cm a 51,5 cm. Ve východní věži jsou cimbály ze zvonoviny od zvonáře Nicolause Löwa, které byly odlity v roce 1689 na Pražském hradě. Oba mají stejný nápis: „*GOSSMICH NICOLAUS LÖW AUF DEN PRAGER SCHLOSS 1689.*“ Menší cimbál má průměr 37,5 cm a výšku 19,5 cm. Větší cimbál má průměr 48,5 a výšku 45,5 cm. Úchyt cimbálů je hodně starý.

7.16. Zvony ve farnosti Slatina nad Zdobnicí

Farnost Slatina nad Zdobnicí se nachází v jihovýchodní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Slatina nad Zdobnicí¹⁷⁰

Na území farnosti je jeden kostel se zvony:

- Farní kostel Proměnění páně ve Slatině nad Zdobnicí

Kostely

Farní kostel Proměnění páně ve Slatině nad Zdobnicí

První zmínka o kostelu ve Slatině pochází z roku 1359.¹⁷¹ Do barokní podoby byl přestavěn v 17. století. Současná podoba kostela je raně barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov.

Zvony v kostele

Osobní návštěvou kostela zjištěny informace a stav zvonů. V kostele jsou tři zvony. Nejmenší zvon je v lucerně věže a byl ulit v roce 1950 Rudolfem Manouškem v České u Brna. Tento zvon má ocelový závěs, který je už značně zrezivělý, a celý zvon je od ptačího trusu. Doporučení zvon šetrně omýt a vyčistit

Druhý zvon byl odlit zvonařem Martinem z Klatov v roce 1575. Jeho výška je 68 cm a spodní průměr 83 cm. Pod čepcem zvonu jsou reliéfy andělů s hudebními nástroji.

Třetí zvon je nejstarší a byl odlit roku 1523. Výška zvonu je 78 cm a spodní průměr 101 cm. Míra výtlučků je u obou zvonů na kritické hodnot. Oba zvony jsou lehce od barev. Doporučuji vyčištění a navoskování.

¹⁷⁰ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-27] Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹⁷¹ Kristýna, KALEDOVÁ, *Topografie kostelní sítě a klérus kosteleckého děkanátu do doby husitské*, (diplomová práce), Ústav pomocných věd historických a archivnictví, Filozofická fakulta Brno, Brno 2020, s. 60.

7.17. Zvony ve farnosti Solnice

Farnost Solnice se táhne od středu směrem k severovýchodu vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Kvasiny, Liberk (Uhřínov, Hutě, Malý Uhřínov, Velký Uhřínov), Osečnice (Proloh), Rychnov nad Kněžnou (Litohrady), Skuhrov nad Bělou (Brocná, Debřece, Hraštice, Nová Ves, Rybníčky, Skuhrov nad Bělou, Růženina Hut, Svinná, Svinecký dvůr), Solnice (Ještětice, Solnice)¹⁷²

Na území farnosti jsou tři kostely a dvě kaple se zvony:

- Filiální kostel sv. Vavřince, jáhna a mučedníka ve Velkém Uhřínově
- Filiální kostel sv. Jakuba Staršího, apoštola ve Skuhrově nad Bělou
- Farní kostel umučení sv. Jana Křtitele v Solnici
- Kaple sv. Václava, mučedníka v Litohradech
- Kaple sv. Marka, evangelisty v Kvasinách

Kostely

Farní Kostel umučení sv. Jana Křtitele v Solnici

Kostel byl vystavěn v 17. století. V 19. století probíhaly úpravy kostela, kdy kostel získal novogotické prvky. Současná podoba kostela je barokní. Poblíž kostela se nachází fara.

Zvony v kostele

Návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonů. V kostele se nacházejí 4 zvony.

Velký zvon Jan Křtitel

Zvon ze zvonoviny byl ulit neznámým zvonařem a pochází z druhé poloviny 15. století. Na zvonu je nápis: „*Já hlas volající na poušti, poďte dobří i hříšníci sem do Božího domu a vzdejte chválu tomu, jež všemohoucí jest.*“¹⁷³ Spodní průměr je 108 cm a výška k čepci 87 cm, celková výška je 108 cm. Zvon je už potřetí otočen a všechny výtluky jsou

¹⁷² Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-27] Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹⁷³ Gotthard, Josef, LAŠEK, *Solnice, město a bývalé panství*, Brno 2018, s.13.

zřejmě za kritickou hodnotou. Je potřeba, aby kampanolog změnil hodnotu výtlučku a povolil buď poslední otočení, nebo navařil chybějící zvonovinu.¹⁷⁴

Nový zvon

Zvon ze zvonoviny byl ulit Josefem Tkadlecem z Halenkova v roce 1999. Na zvonu je nápis:

„Tento zvon pořízen z darů věřících z farnosti Solnice na přelomu Milénia narození Ježíše Krista v létě roku 1999.“ „*Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny a já vám dám odpočinout.*“ Na vnější straně věnce je poznámka: „*Ulil Josef Tkadlec Halenkov 1999.*“ A z druhé strany je: „*Ježíš dobrý pastýř*“ Průměr věnce je 84 cm, výška k čepci 68 cm a celková výška je 80 cm. Zvon je v dobrém stavu, je hodně lesklý, působí jako by byl ulit nedávno.¹⁷⁵

Malý zvon

Zvon ze zvonoviny byl ulit v roce 1803 neznámým zvonařem. Na věnci má nápis: „*Sancta Maria, ora pronobis. A. 1803.*“ Průměr věnce je 35 cm, výška k čepci je 26 cm a celková výška je 32 cm. Zvon není zavěšen, je položen ve věži na parapetu se závěsnou hlavou a ložisky. Tento zvon by se dal využít v kostele, kde žádný zvon nemají.

Nejmenší zvon

Zvon ze zvonoviny byl ulit Rudolfem Manouškem v Brně v roce 1943. Jeho jediný nápis je: „*Manoušek a spol. Brno 1943*“. Průměr věnce je 47 cm, výška k čepci je 41 cm a celková výška je 46 cm.

Filiální Kostel sv. Jakuba staršího, ve Skuhrově nad Bělou

Na místě dnešního kostela stával starý dřevěný kostelík s oddělenou zvonící, z něhož se nedochovalo nic, co by bylo patrné na zařízení a výzdobě dnešního kostela.¹⁷⁶ V 18. století byl dřevěný kostel přestavěn na kamenný. Současná podoba kostela je barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov a márnice.

¹⁷⁴ Viz. Obr. 7. Velký zvon Jan Křtitel Solnice.

¹⁷⁵ Viz. Obr. 8 Solnický zvon z roku 1999.

¹⁷⁶ Jiří, NEDOMLEL a kol., *Skuhrov nad Bělou 725. let, Rychnov nad Kněžnou 2004*, s.

Zvony v kostele

V kostele jsou umístěny dva zvony ve věži. Ve zvonícím prostoru je uklizeno, ale dochází k zatýkání. Všechny zvony jsou na ruční pohon.

Zvon Augustýn

Zvon ze zvonoviny byl ulit Manouškem v roce 1991 ve Zbraslavi. Průměr věnce je 56 cm a celková výška 57 cm. Na zvonu je nápis: „*Skuhrov n./Bělou L.P. 1991, ulili Manouškovi Praha – Zbraslav*“. Uprostřed je velký nápis: „Augustýn“. Zvon vypadá v dobrém stavu.

Umíráček Jan Nepomucký

Zvon ze zvonoviny ulil Oktav Winter v Broumově v roce 1920. Průměr věnce je 34 cm a jeho výška je 28,5 cm. Nápis na zvonu je: „*Tento zvon slit jest ke cti sv. Jana Nep. Pro kostel Skuhrovský za faráře Pecháčka r.1920*“. Zvon je umístěn hodně vysoko a je těžké se k němu dostat, pravděpodobně na něm nedochází k častým kontrolám.

Filiální kostel sv. Vavřince, jáhna a mučedníka ve Velkém Uhřínově

První zmínka o kostelu pochází ze 14. století. Přestavba kostela do současné podoby proběhla v 18. století. Současná podoba kostela je barokní. V areálu kostela je hřbitov.

Zvony v kostele

Neproběhla osobní návštěva kostela. Informace a stav zvonů popisován z citovaných zdrojů. V kostele se nachází zvon z roku 1604, který se po rekvizici z druhé světové války vrátil až v roce 1956. V kostele je ještě zvon sanktusník z let 1350-1400.¹⁷⁷

¹⁷⁷ Jiří, FRÝZEK, *Liberk a jeho okolí*, Liberk 2005, s. 63.

Kaple

Litohrady

Návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli sv. Václava, mučedníka v Litohradech se ve věži nachází jeden zvon, který je schovaný za trámy. Zvon má ušatou korunu a nápisy na zvonu nejsou kvůli jeho umístění čitelné.

Kvasiny

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli sv. Marka evangelisty v Kvasinách je umístěn zvon, který je zavěšen na nové dubové hlavě. Zvon a jeho srdce jsou v dobrém stavu. Chybí ochrana proti ptactvu. Zvon má na sobě nápis, který je kvůli jeho zavěšení ve výšce špatně čitelný.

7.18. Zvony ve farnosti Týniště nad Orlicí

Farnost Týniště nad Orlicí se nachází ve východní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Albrechtice nad Orlicí, Lípa nad Orlicí (Dlouhá Louka, Lípa nad Orlicí), Nová Ves, Týniště nad Orlicí (Křivice, Petrovice, Petrovičky, Rašovice, Štěpánovsko, Kopaniny)¹⁷⁸

Na území farnosti jsou tři kostely, jedna kaple a jedna zvonička se zvony:

- Filiální kostel sv. Vavřince, jáhna a mučedníka v Albrechticích nad Orlicí
- Filiální kostel sv. Vavřince, jáhna a mučedníka v Křivici
- Farní kostel sv. Mikuláše, biskupa v Týništi nad Orlicí
- Zvonička v Nové Vsi
- Kaple v Rašovicích

Kostely

Filiální kostel sv. Vavřince, jáhna a mučedníka v Albrechticích nad Orlicí

Původně dřevěný kostel. V roce 1830 byl obnoven patrně nově vystaven z kamene a vysvěcen.¹⁷⁹ Věž byla dostavěna a zvony zavěšeny teprve v r. 1834, ostatní vybavení kostela doplněno až v dubnu r. 1835.¹⁸⁰ Současná podoba kostela je klasicistní.

Zvony v kostele

Objekt nebyl osobně navštíven z důvodu neumožnění přístupu. Informace a stav zvonů popisován z citovaných zdrojů. V kostele se nacházejí dva zvony od Eliáše Stodoly. Nejmenší zvon poledník je z roku 1582 se spodním průměrem 50 cm a váhou 75 kg. Je zajímavostí, že

¹⁷⁸ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-26]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹⁷⁹ Jiří, FUKS, Varhany Rychnovska, Rychnov nad Kněžnou 2010, s. 195.

¹⁸⁰ Tamtéž, s.195.

jeho donátorem byl císař Rudolf II.¹⁸¹ Větší zvon z roku 1588 má spodní průměr 100 cm a váží 600 kg.¹⁸²

Farní Kostel sv. Mikuláše, biskupa v Týništi nad Orlicí

První písemná zpráva o kostele sv. Mikuláše pochází z roku 1361.¹⁸³ V 17. století došlo k barokní obnově kostela. V 19. století dochází k rozšíření kostela. Současná podoba je klasicistní z barokními prvky. V areálu kostela se nachází hřbitov a márnice.

Objekt nebyl osobně navštíven z důvodu neumožnění přístupu. Informace a stav zvonů popisován z citovaných zdrojů. V kostele se nacházejí čtyři nové zvony od Manouška ulité ve Zbraslavi roku 1971.¹⁸⁴

Filiální kostel sv. Vavřince, jáhna a mučedníka v Křivici

Kostel byl postaven ve 14. století. V 18. století byl barokně přestavěn. Jeho současná podoba je barokní. V areálu kostela se nachází hřbitov.

Zvony v kostele

Objekt nebyl osobně navštíven z důvodu neumožnění přístupu. Informace a stav zvonů popisován z citovaných zdrojů. V kostele jsou umístěny čtyři zvony. První nejstarší ulit roku 1557 v Hradci nad Labem.¹⁸⁵ Druhý zvon ulit v roce 1590. Třetí zvon byl ulitý v Hradci Králové Matesem Exnerem v roce 1653.¹⁸⁶ Čtvrtý zvon ulit Valentinem Lissiakem v Praze.¹⁸⁷

¹⁸¹ Vladimír, ČTVRTEČKA – Vladimír, DOSTÁL, *Albrechtice nad Orlicí: Sborník vydaný k 725. výročí první písemné zmínky o obci*. Albrechtice nad Orlicí: Obec Albrechtice nad Orlicí 2004, s.92.

¹⁸² Tamtéž, s.92.

¹⁸³ Libor, KOLDINSKÝ a kol., *Týniště nad Orlicí město v lesích*, Týniště nad Orlicí 2002, s. 192.

¹⁸⁴ Libor, KOLDINSKÝ a kol., *Týniště nad Orlicí město v lesích*, Týniště nad Orlicí 2002, s. 194.

¹⁸⁵ *Toulky přepýšskou minulostí. Příloha přepýšského zpravodaje 2022/1*, Přepýchy 2022, s.3.

¹⁸⁶ Tamtéž, s.3.

¹⁸⁷ Tamtéž, s.3.

Kaple

Rašovice

Návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapličce se nachází zvon v nekryté vysoké věži, kam není přes své umístění dobře vidět. Nelze přečíst nápisy a zjistit, v jakém stavu zvon je.

Nová Ves

Osobní návštěvou zvonice zjištěny informace a stav zvonu. Ve vysoké zvonici se nachází zvon pod stříškou. Zvon má provaz, který slouží k ručnímu zvonění.

7.19. Zvony ve farnosti Vamberk

Farnost Vamberk se nachází v jižní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Jahodov, Lupenice, Potštejn (Brná, Potštejn), Proruby, Rychnov nad Kněžnou (Roven), Vamberk (Merklovice, Peklo, Hradisko, Libštejn, Peklo, Zákopanka, Vamberk, Popluží), Záměš¹⁸⁸

Na území farnosti jsou tři kostely, dvě kaple a jedna zvonička se zvony:

- Filiální kostel sv. Vavřince, jáhna a mučedníka v Potštejně
- Hřbitovní kostel sv. Marka, evangelisty v Potštejně
- Farní kostel sv. Prokopa, opata ve Vamberku
- Kaple Panny Marie v Jahodově
- Kaple v Prorubách
- Zvonička sv. Jana Křtitele v Merklovicích

¹⁸⁸ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

Kostely

Farní Kostel sv. Prokop, opata ve Vamberku

Kostel byl vystavěn v letech 1712-1714. V 19. století kostel vyhořel a byl obnoven. Současná podoba kostela je raně barokní.

Zvony v kostele

Osobní návštěvou kostela zjištěny informace a stav zvonů. V kostele se nacházejí 4 zvony. Tři velké zvony se nacházejí v průčelových věžích a jsou poháněné elektromotorem. Ve zvonovém prostoru je uklizeno a čisto.

Zvon sv. Prokop

Zvon ze zvonoviny byl ulit roku 1990 firmou Marie Dytrychové - Tomáškové v Brodsku. Zvon je mírně znečištěn od holubího trusu.

Zvon sv. Kryštof

Zvon ze zvonoviny z roku 1993 je umístěn v severní věži. Byl ulit firmou Marie Dytrychové - Tomáškové v Brodsku u Přerova. Na zvonu je velký znak města Vamberk, velký reliéf sv. Kryštofa a nápis: „*Pokoj radosti*“ a na věnci: „*Nadace Města Vamberk*“. Zvon je mírně pokryt ptačím trusem.

Zvon sv. Václav

Zvon ze zvonoviny z roku 1993 je umístěn v jižní věži. Byl ulit firmou Marie Dytrychové - Tomáškové v Brodsku u Přerova. Má velký reliéf sv. Václava s nápisem: „*Volám k naději*“. Zvon je nepatrně pokryt ptačím trusem.

Sanktusník

Zvon ze zvonoviny, umístěný v sanktusníku, byl ulit Arnoštem Diepolem v Praze v roce 1899. Průměr věnce je 35 cm a výška po čepec je 29 cm. Na zvonu je reliéf, na kterém je znázorněn sv. Prokop. Zvon se nachází na vysokém nepřístupném místě, kde byl opomenut a neprobíhalo tedy u něho pravidelné kontroly.

Filiální kostel sv. Vavřince, jáhna a mučedníka v Potštejně

Původně gotický kostel. Přestavba v 19. století. Současná podoba kostela je pozdně barokní s prvky klasicismu. V areálu kostela se nachází socha sv. Jana Nepomuckého.

Zvony v kostele

Návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. V kostele je umístěn pouze jeden zvon. Zvon byl ulit v roce 1841 Karlem Paulem Bellmanem v Hradci Králové. Jeho spodní průměr je 45,5 cm, výška po čepec 37 cm a celková výška je 45 cm. Na zvonu je nápis: „*Ulyt leta 1841 nakladem Kolatornjku Počgstejnjskych gegossen von Karl Paulin Konigratz.*“ Zvon je čistý a je umístěn v hlavní věži. Nachází se tu ještě dvě prázdné zvonové stolice pro další dva větší zvony.

Hřbitovní kostel sv. Marka v Potštejně

Kostel z roku 1713 se hřbitovem. Současná podoba kostela je barokní.

Návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. Ve věži kostela se nachází jeden malý zvon, který je umístěn na vysokém a nedostupném místě. Nelze přečíst nápisy a zjistit stav zvonu.

Kaple

Proruby

Návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. V kapli v Prorubách se nachází zvon v otevřené věžičce, která není chráněná před ptactvem. Zvon je umístěn vysoko, nelze tedy zjistit stav zvonu a nápisy na něm.

Jahodov

Osobní návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli Panny Marie v Jahodově je zvon, který byl ulit v roce 1864 Karlem Bellmanem v Praze. Zvon je zasvěcen sv. Wolfgangovi, který je vyobrazen na zvonu.

Merklovice

Návštěvou objektu zjištěny informace a stav zvonu. Ve zvoničce sv. Jana Křtitele v Merklovicích se nachází zvon, který byl ulit roku 1949.

7.20. Zvony ve farnosti Voděrady

Farnost Voděrady se nachází ve východní části vikariátu Rychnov nad Kněžnou a do území farnosti zasahují obce: Trnov (Houdkovice), Voděrady (Ježkovice, Nová Ves, Uhřínovice, Voděrady, Vojenice, Vyhnanice)¹⁸⁹

Na území farnosti je jeden kostel a šest kaplí se zvony:

- Farní kostel sv. Petra a Pavla, apoštolů ve Voděradech
- Kaple Navštívení Panny Marie v Houdkovicích
- Kaple Panny Marie Karmelské ve Vyhnanici
- Kaple Panny Marie Lurdské v Ježkovicích
- Kaple Navštívení Panny Marie v Nové Vsi
- Kaple sv. Jana Nepomuckého v Uhřínovicích
- Kaple v obci Vojenice

Kostely

Farní kostel sv. Petr a Pavla, apoštolů ve Voděradech.

Byl postaven ve 14. století. V roce 1652 vyhořel. Roku 1653 nově opraven a r. 1786 proměněn na kostel lokální fary týnišťské.¹⁹⁰

Neproběhla osobní návštěva objektu. Informace a stav zvonů popisován z citovaných zdrojů. V kostele se nacházejí dva zvony z roku 1974, které ulila L. Dytrychová v Brodce u Přerova. Jejich hmotnost je 340 a 225 kg.¹⁹¹

¹⁸⁹ Oficiální stránka Biskupství královéhradecké. [online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z <https://www.bihk.cz/>.

¹⁹⁰ Gotthard, Josef, LAŠEK, *Hejtmanství rychnovské nástin historicko – topografický díl 1. okres Kostelecký nad Orlický, Velké Meziříčí 1884*, s. 290.

¹⁹¹ Ladislav, MIČEK, *Voděrady v proměnách času*, Voděrady 1999, s.15.

Kaple

Houdkovice

Zjištění informací a stavu zvonu osobní návštěvou kaple. Kaple Navštívení Panny Marie v Houdkovicích má jeden zvon ve štítu z roku 1963. Zvon je značně pokryt korozí a loupe se.

Vyhnanice

Návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. Kaple Panny Marie Karmelské ve Vyhnanici má umístěn zvon ve štítu z roku 1943.

Ježkovice

Osobní návštěvou objektu zjištění informací a stavu zvonu. V kapli Panny Marie Lurdské v Ježkovicích je umístěn jeden malý zvon s uvedeným rokem odlití 1943.

Nová Ves

Návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli Navštívení Panny Marie v Nové Vsi se nachází jeden zvon v lucerně věže od Oktava Wintera z Broumova, který zvon ulil v roce 1921.

Uhřínovice

Osobní návštěvou kaple zjištění informací a stavu zvonu. Kaple sv. Jana Nepomuckého v Uhřínovicích má jeden zvon z roku 1851 vyrobený firmou Zukov z České u Brna. Na zvonu je znak zvonařství Manoušek.

Vojenice

Návštěvou kaple zjištěny informace a stav zvonu. V kapli v obci Vojenice je umístěn jeden zvon v lucerně věže a na zvonu je jen napsán rok 1943.

8 Závěr

Před začátkem této práce jsem neměla přehled o počtu a stavu zvonů, a bohužel ani faráři, zvoníci ani kostelníci neměli přehled o celém vikariátu. Moje zjištění je, že ve vikariátu je 60 kostelů a okolo 80 kaplí a zvoniček. Nedokázala jsem navštívit všechny kostely a další objekty, kde jsou zvony. Z osobní návštěvy objektů a z odborné literatury jsem zjistila, že ve vikariátu je okolo 170 zvonů. Jsou tu kostely, co mají plně obsazené zvonové stolice (např. kostel Umučení sv. Jana Křtitele v Solnici nebo kostel sv. Prokopa ve Vamberku), ale jsou tu kostely, ve kterých se třeba nachází pouze jeden malý zvon. Kostelů a kaplí bez zvonu je ve vikariátu pouze pár (např. kostel sv. Anny v Kostelci nad Orlicí). Pozorováním jsem zjistila, že okolo 50 % zvonových stolic v kostelích je neobsazených. Jelikož hodně zvoniček není zřejmě nikde zaznamenáno, tak bylo téměř nemožné v takovém časovém horizontu vše objevit. Pro nejlepší zmapování je potřeba, aby jednotlivé farnosti a obce zorganizovaly vlastní zmapování, jelikož by měly mít největší přehled o těchto objektech. Zjistila jsem, že zvony jsou tak všeobecně okrajové téma, že velká část farářů a kostelníků nemá o stavu zvonů a jejich počtech příliš přehled. Je to mnohdy způsobeno i obtížnou dostupností zvonů, které jsou na nepřístupných a nebezpečných místech. A velký problém je, že velká část zainteresovaných lidí neví, jak o takový zvon pečovat. V církevních normách se píše o povinnosti farnosti zaznamenat informace o každé nemovitosti a movitosti, ale obvykle jediné informace na faře o zvonech byly revizní zprávy.

Při práci s publikacemi jsem zjistila, že autoři mnohdy zvony vynechali, špatně popsali nebo prohlásili za zrekvírované i přesto, že zvony v kostelech k dnešku stále visí. Farní kroniky na tom nejsou o moc lépe a málokdy řeší stav po druhé světové válce. Proto je dost těžké zjistit počet zničených zvonů. Zvony nebyly ničeny jenom válkou, ale taky častými požáry. Ve vikariátu je hodně kostelů, které byly zničeny požárem. Je potřeba si uvědomit, že záznamy kronik sahají obvykle do maximálně několika staletí a hodně informací je navždy ztraceno. Jako další příklad ztížení práce mohu uvést fakt, že existují záznamy a archeologické průzkumy, které říkají, že daný kostel má základy 700 let staré, ale nejstarší zmínka o zvonech je stará jenom 400 let. Když se sečtou zvony stávající, zkonfiskované a zničené požárem, tak se tu mohlo prostřídat klidně i 400 až 500 zvonů. Zajímavost je, že většina velkých zvonů je starší než věže, kde visí, tudíž jen opravdu málo velkých zvonů stále visí na stejném místě od počátku (např. zvon Kryštof v Rychnově nad Kněžnou). Ve vikariátu první světovou válku dle záznamů nepřežilo více než polovina zvonů, ale mohlo to být daleko

více. To, co se doplnilo v meziválečném období, bylo převážně zničeno. Zvony z tohoto období se dochovaly v malém množství. Po druhé světové válce se farnosti snažily doplnit zvony alespoň tam, kde žádné zvony nebyly. Tohle se převážně týkalo kapliček. Proto v kapličkách převažují mladší zvony, než jsou ty v kostelích. Mezi druhou světovou válkou a sametovou revolucí se do vikariátu neodlil žádný větší zvon. Už těsně po sametové revoluci se začaly odlévat zvony, které měly několik stovek kilogramů. Mnohé kostely zůstaly po válkách prázdné, tak nezbylo nic jiného než odlít nové zvony, a kostely mají plně obsazeny všechny zvonové stolice s tím, že zvonům není ani 30 let.

Pouze v pár kostelích či zvonících jsem zaznamenala vypracovaný nějaký bezpečnostní list nebo dokument ohledně správného zvonění a zacházení se zvonem. Rovněž všude chybí informační cedule o všeobecné ochraně např. před požárem. Doporučuji tohle všude doplnit nebo revidovat. Ohledně stavu zvonů byla teorie, že budou zrcadlit stav kostelů, ale zjistila jsem, že to tak není. Počty rekonstruovaných zvonů a počty provozuschopných zvonů překročily má očekávání. Vážně poškozených zvonů jsem objevila velice málo.

Opravených a zrekonstruovaných zvonů je několik desítek, a to převážně mezi velkými zvony. Na mnoha zvonech, které byly vyrobeny po druhé světové válce, bylo vidět, že se na ně nezvonilo a nemají vůbec žádný výtluk. Desítky zvonů pohání moderní systémy s lineárním pohonem. U velkých zvonů je nejčastější důvod oprav výtluk (např. sv. Ambrož v Kostelci nad Orlicí nebo zvon Marie v Rychnově nad Kněžnou). Z finančního hlediska se nejčastěji zvon otáčí. S tím je spojena úprava nebo výměna velké části původního příslušenství. Svařované zvony jsem prokazatelně našla jen dva (zvon v lucerně kostela Nejsvětější Trojice v Rychnově nad Kněžnou nebo zvon v kapli sv. Bartoloměje v Lipovce). Velkou raritou jsou dva páry překlápěcích ložisek, která se používají u největších zvonů (zvon Kryštof v Rychnově nad Kněžnou a sv. Ambrož v Kostelci nad Orlicí). Jsou vzácná a prý jsou v zahraničí neznámá. Největším nepřítelem zvonů je ptactvo. Tmavě zelených zvonů s bílými skvrnami od ptačího trusu byla většina. Tohle se dělo převážně tam, kde se neuklízí a kde se nezvoní ručně. Ruční zvonění má výhodu i v tom, že tam farníci uklízí a pravidelně sledují stav zvonu a jeho příslušenství. Tento stav souvisí i se stavem věže. Některé věže neměly ani okenice ani jakoukoliv ochranu před ptactvem. Velký problém je přístup ke zvonu. Velká část cest vedla přes stísněné a neosvětlené prostory. Část kostelů byla nově nebo nedávno rekonstruována, ale na opravu nebo pořízení nových zvonů nezbyly peníze. Zvládli bychom najít i opačné případy, kdy se do věže odlily nové zvony, ale střecha byla děravá. Oprava zvonu a jeho příslušenství stojí obvykle přes sto tisíc korun. Rozsáhlé rekonstrukce s

navařením zvonoviny se pohybují v řádu několika stovek tisíc korun. Na místě je pochopitelně otázka, zda neinvestovat raději do střechy kostela nebo zlepšení bezpečnosti a opravu zvonu nenechat na další léta. Postrádá totiž smysl investovat do zvonu, když nejsou peníze na jeho ochranu před nepříznivými vlivy.

Seznam pramenů a literatury

Literatura

Antonín, FLESAR, Popis historicko – archeologicko – statistický Okresu Opočenského, Hradec Králové 1895.

Antonín, RYBIČKA, O českém zvonařství, Praha 1885.

Bohumír, DRAGON – Pavel, GEBOUSKÝ a kol., Říčky v Orlických horách a Nebeská Rybná na starých pohlednicích, Hlinné 2020.

Emanuel, POCHE a kol.: Umělecké památky Čech 1, Praha 1977.

Gotthard, Josef, LAŠEK, Hejtmanství rychnovské nástin historicko – topografický díl 1. okres Kostelecký nad Orlický, Velké Meziříčí 1884.

Gotthard, Josef, LAŠEK, Solnice, město a bývalé panství, Brno 2018.

Hana, FERENCOVÁ a kol., Rokytnice v Orlických horách 1318–2018, Rokytnice v Orlických horách 2018.

Jaroslava, LEMFELDOVÁ, Historie městečka Olešnice, Olešnice v Orlických horách 1997–99

Jindřich, VANICKÝ, Homol: Turistická perla Orlických hor, na vlastní náklady 1995.

Jiří, FRÝZEK, Liberk a jeho okolí, Liberk 2005.

Jiří, FUKS, Varhany Rychnovska, Rychnov nad Kněžnou 2010.

Jiří, NEDOMLEL a kol., Skuhrov nad Bělou 725. let, Rychnov nad Kněžnou 2004.

Jiří, SLAVÍK, Homole: Poutní kostel Panny Marie Bolestné, Josefov 2019.

Josef Lašek, GOTTHARD, Častolovice nad Orlicí jich dějiny a popsání, Tábor 1881.

Karel, KUČA, České Moravské a Slezské zvonice, Praha 2001

Karel, KUČA, Dřevěné a polodřevěné kostele, kaple a zvonice České republiky, Praha 2015.

Ladislav, MIČEK, Voděrady v proměnách času, Voděrady 1999.

Leoš, MLČÁK, Zvony na Moravě a ve Slezsku, Olomouc 2014.

Libor, KOLDINSKÝ a kol., Týniště nad Orlicí město v lesích, Týniště nad Orlicí 2002.

Pavel, JIRÁSEK – Martin, MRÁZEK – Eva POLOTOVÁ – Petr SVOBODA, Požární ochrana památkových objektů, Praha 2015.

- Petr KOUKAL a kol., Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana, Praha 2006.
- Petr Rudolf MANOUŠEK, Zvonařství, Praha 2006,
- Petr, DAVID – Vladimír, SOUKUP, 777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky, Praha 2002.
- Petr, SLAVÍK, Polozděné zvonice Podorlicka, Dobruška 2009.
- Petr, ZÁMEČNÍK, Vrchní Orlice, ves téměř zaniklá, In: Horský kurýr, roč. 13, č. 7–8, Rokytnice v Orlických horách 2003.
- Radek, LUNGA – Jaroslav SOLAŘ, Kostelní věže a zvonice, Praha 2010.
- Radka, HOLEDOVÁ – Pavel, VINKLÁT, Album starých pohlednic: Orlické hory a Podorlicko, Liberec 2006.
- Rudolf, ZRŮBEK, Doumus Sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou, Rychnov nad Kněžnou 1993.
- Václav, MATOUŠ, Dobrušské zvony, Václav, MATOUŠ. In: Orlické hory a Podorlicko: sborník vlastivědných prací: Rychnov nad Kněžnou, Muzeum a galerie Orlických hor 1999.
- Věra, Slavíková, Pěčínské zvony, Ústí nad Orlicí 2002.
- Vladimír, ČTVRTEČKA – Vladimír, DOSTÁL, Albrechtice nad Orlicí: Sborník vydaný k 725. výročí první písemné zmínky o obci. Albrechtice nad Orlicí: Obec Albrechtice nad Orlicí 2004.
- Mgr. Petr Vácha, protokol prohlídka zvonů kostel Zvěstování P. Marie, Lično, 19.6.2021.
- Michal, VOTRUBA, Zpráva o prohlídce zvonu z roku 1561 zavěšeném v kostele nanebevzetí Panny Marie, Rychnov nad Kněžnou 9.5.2015.
- Petr Rudolf, MANOUŠEK, protokol z prohlídky zvonu Ave Maria, Kostel sv. Havla Rychnov nad Kněžnou, 17.2.2018.
- Petr, Rudolf, MANOUŠEK, protokol o akustické zkoušce zvonu kostel sv. Prokop, Přepychy 20.11.2018.
- Petr, Rudolf, MANOUŠEK, restaurátorská zpráva o restaurování památného zvonu Kryštof v Rychnově nad Kněžnou, Praha 23.6.2003.
- Petr, Rudolf, MANOUŠEK, restaurátorská zpráva o restaurování zvonu kostela sv. Prokopa, Praha 28.11.2018.
- Petr, VÁCHA a kol. Interní normy péče o zvony, varhany, movité památky, archiválie a farní kroniky, Praha 1991.

Revizní zprávy a předpisy

Archiv města

Archiv města Dobrušky, kniha 4, inv. č. 44, s. 223.

Internetové zdroje

Oficiální stránka Biskupství královéhradecké [online]. [cit.2022- 04-24]. Dostupné z: <https://www.bihk.cz/>.

Oficiální stránky obce Bystré. [online]. [cit.2022 - 04-26]. Dostupné z <https://www.obecbystre.cz/>.

Oficiální stránka obce Sedloňov. [online]. [cit.2022 -24 -04] Dostupné z <https://www.sedlonov.cz/>.

Oficiální stránky obce Černíkovice. [online]. [cit.2022-04-24] Dostupné z <https://www.cernikovice.cz/> .

Oficiální stránky města Kostelec nad Orlicí. [online]. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z <https://www.kostelecno.cz/> .

Digitální kronika obce Pohoří. [online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z https://www.obecpohori.cz/kronika/oceneni_stranek_kroniky_obce_pohori.php .

Oficiální stránky obce Rybná nad Zdobnicí. [online]. [cit.2022-04-27]. Dostupné z <https://obec.rybna.cz/> .

Informační tabule

Informace využita z městské informační tabule u objektu kostela.

Informace z informační tabule obce Liberk.

Bakalářské a diplomové práce

Kristýna Vitoušová, Dějiny obce Šachov do roku 1945 a původ rodiny v obci (bakalářská práce), katedra pomocných věd historických a archivnictví, FFUHK, Hradec Králové 2021, s.22.

Lada, SVATOŇOVA, Historie farnosti České Meziříčí, (bakalářská práce), katolická teologická fakulta, FFUK, Praha 2010, s. 34.

Jan, PRECLÍK, Varhany na Dobrušsku, (bakalářská práce), hudební katedra, FFUHK, Hradec Králové 2021, s. 37.

Jan, ERŠIL, Šlechtické znaky na stavebních památkách v okrese Rychnov nad Kněžnou, (bakalářská práce), historický ústav, FFUHK, Hradec Králové 2021, s. 73.

Kristýna, KALEDOVÁ, Topografie kostelní sítě a klérus kosteleckého děkanátu do doby husitské, (diplomová práce), Ústav pomocných věd historických a archivnictví, Brno 2020, s. 190.

Jakub, ČERNÝ, Dějiny kostela sv. Kateřiny v Českém Meziříčí v 18. – 19. století, (bakalářská práce), historický ústav, FFUHK, s.31

Články

Článek od Václava Hovorky – Rohenice pamatuje 14. století, s.11.

Toulky přepýšskou minulostí. Příloha přepýšského zpravodaje 2022/1, Přepychy 2022, s.3.

Seznam obrazových příloh

- Obr. 1. Fotografie zvonu v Českém Meziříčí - poškození zvonu drátěnkou
- Obr. 2. Fotografie zvonu sv. Václava v Králově Lhotě – ukázka vyčištěného a zachovalého zvonu.
- Obr. 3. Fotografie zvonu sv. Zikmunda v Králově Lhotě – neodborné přidělení srdce.
- Obr.4. Zvon v Bílém Újezdu – poškození drátěnkou, znečištění ptačím trusem.
- Obr. 5. Zvon sv. Ambrož – vzácná překlápěcí ložiska
- Obr.6. zvon v Javornici a jeho výzdoba.
- Obr. 7. Velký zvon Jan Křtitel Solnice.
- Obr. 8. Solnický zvon z roku 1999.
- Obr.9. Vamberecké zvony
- Obr. 10. Zvon ve Slatině nad Zdobnicí
- Obr. 11. Opočenský zvon s rekvírovací značkou
- Obr. 12. Častolovické zvony

Přílohy

Obr. 1. Fotografie zvonu v Českém Meziříčí - poškození zvonu drátěnkou

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr. 2. Fotografie zvonu sv. Václava v Králově Lhotě – ukázka vyčištěného a zachovalého

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr. 3. Fotografie zvonu sv. Zikmunda v Králově Lhotě – neodborné přidělení srdce.

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr.4. Zvon v Bílém Újezdu – poškození drátěnkou, znečištění ptačím trusem.

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr. 5. Zvon sv. Ambrož – vzácná překlápěcí ložiska

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr.6. zvon v Javornici a jeho výzdoba.

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr. 7. Velký zvon Jan Křtitel Solnice.

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr. 8. Solnický zvon z roku 1999.

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr.9. Vamberecké zvony

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr. 10. Zvon ve Slatině nad Zdobnicí

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr. 11. Opočenský zvon s rekvírovací značkou

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

Obr. 12. Častolovické zvony

Fotografie pořízena autorkou bakalářské práce

